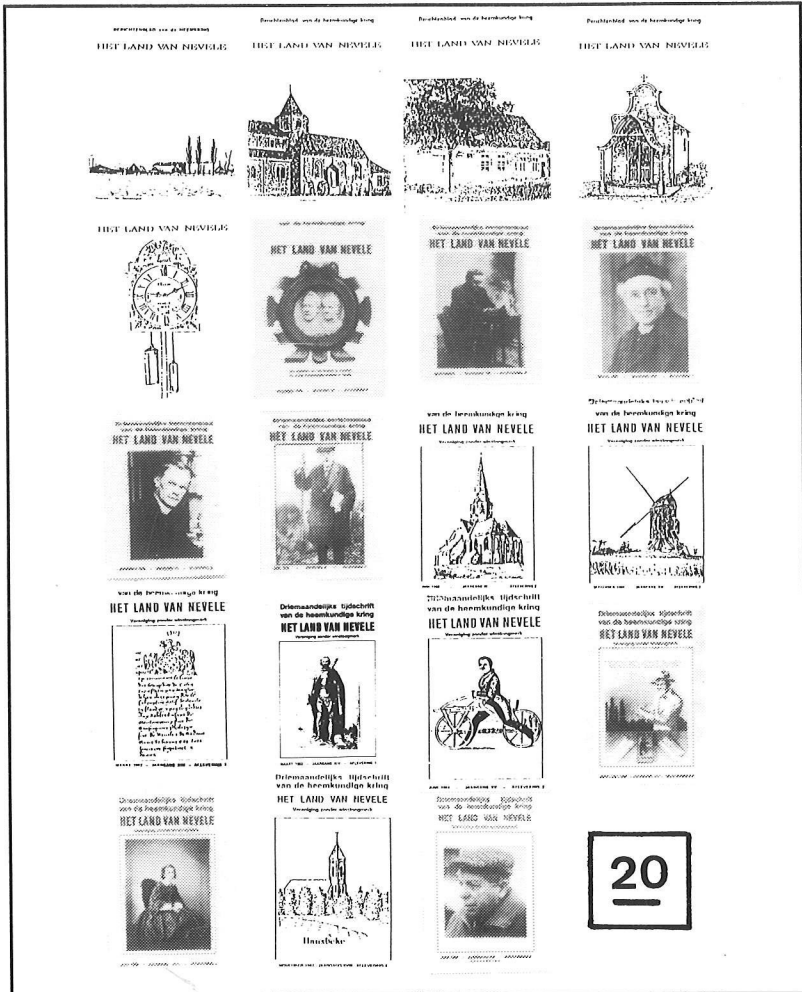

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

Ter gelegenheid van de twintigste jaargang van ons tijdschrift werd de kaffoto ontworpen door de heer Guido Schaeck.

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

DECEMBER 1989 – JAARGANG XX – AFLEVERING 4

Verantwoordelijke uitgever:

J. LUYSSAERT

Veldestraat 26

9841 Nevele -Merendree

Het tijdschrift „HET LAND VAN NEVELE” is een driemaandelijks uitgave van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” v.z.w.

Redactieraad: J. LUYSSAERT- voorzitter
A. STROBBE
J. VAN DE CASTEELE

Redactieadres: J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE - Merendree

Voor verdere informatie in verband met de opgenomen artikels en bijdragen voor het tijdschrift, gelieve contact op te nemen met de redactievoorzitter. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

De heemkundige kring „Het Land van Nevele” is een vereniging zonder winstoogmerk die ernaar streeft, enerzijds de heemkundige studie van de streek te bevorderen, te beoefenen en de verworven kennis te verspreiden; anderzijds actief bij te dragen tot beheer, bescherming en vrijwaring van het cultureel en natuurlijk patrimonium van de streek.

Daartoe organiseert zij ook geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen.

Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen eraan deelnemen.

Zijn werkgebied wordt gevormd door volgende deelgemeenten:

Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.

De zetel van de vereniging is gevestigd in de gemeente Nevele.

Briefwisseling in verband met de werking van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” v.z.w. dient te worden gericht aan het secretariaat van de vereniging, Heistestraat 45, 9840 NEVELE.

-
- **Abonnement en lidmaatschap:** 450,-fr. per jaar.
vanaf 1.000,-fr. per jaar
steunend lid.
te storten op rekening 000-0627981-03 of 290-7431460-20 van
„Het Land van Nevele” v.z.w., Beentjesstraat 24, 9850 NEVELE
- **Losse nummers:** voor zover voorradig.
- **Opzegging abonnement:** vóór 1 december.
- **Overname van teksten:** toegestaan mits bronvermelding.
-

NAAR AANLEIDING VAN 20 JAAR VOORZITTERSCHAP: ONDER VIER OGEN MET JAN LUYSSAERT

Motto: Ik hou niet van weggooien om
weg te gooien (Jan Luysaert)

Merendree, dinsdagnamiddag 27 juni. De dag van mijn afspraak met Jan Luysaert, de voorzitter van onze heemkundige kring. Jan verwacht me. We hebben de kraaknette, stemmige living voor ons alleen. Vrouw Mieke is gaan werken en de twee jonge Luysaerts genieten buitenshuis van hun pré-vakantie.

Na de warmte van de voorbije dagen is er eindelijk wat afkoeling: het regent buiten terwijl de zon schijnt. Bij ons thuis zegt men dan: 't Is kirmesse in d'helle.

Jan is in alle geval in kermisstemming. De examens zijn net voorbij. Morgen nog een lange dag van deliberaties en dan zit het schooljaar er weer eens op. De tent - op - wielen staat al vertrekkensklaar tussen het groene lindenscherm dat zo natuurvriendelijk de wacht houdt voor zijn woning.

Dit jaar wordt Portugal het reisdoel. We zijn dus net op tijd om vogel Jan te strikken voor hij naar het warme Lusitanië vertrekt. Wij willen samen met hem een andere reis maken, niet in de ruimte, maar in de tijd.

Dit jaar is het twintig jaar geleden dat Jan, samen met enkele vrienden, onze heemkundige kring mee-gesticht heeft. Hij was totnogtoe onze eerste en enige voorzitter. Gedurende de voorbije twintig jaar heeft hij met doordachte bezieling en voorkomende vastberadenheid onze heemkundige kring geleid. Hoog tijd vond de hele bestuursploeg om met Jan zelf terug te blikken op twintig jaar gedreven inzet voor een zaak die hem nauw aan het hart ligt: ons heem.

Terwijl ik mijn cassetterecorder klaarzet, haalt Jan een heerlijk ogende rabarbertaart uit de keuken. „Door Mieke zelf klaargemaakt met rabarber uit onze tuin en volgens een eigen recept!”, glundert hij. Een smakelijk interview zal het zeker worden.

De eerste vraag klinkt uiteraard klassiek.

Heb je de „passie” voor heemkunde van huis uit overgeërfd, Jan?

Neen. Noch vader, noch moeder waren heemkundigen. Of toch! Mijn vader was onderwijzer in het college van Avelgem en samen met hem hebben mijn

ik noodst deed het ik som eens aan den Kaut gezegt
om... als ik een heler offer had, den afwas te doen!
Ik heb begonnen, met met te comen met de Kowder reis, al
den Geestelijken Kaut met le... staan; 3 Zondagen, 4. Communi-
en 2 H. missen, volgende dagen, stil en gedig; de Kermiss
doorgebracht; 't was 't kermisske van... "K ga ge gaan heu!
nen schietkotje en nen spier... krom" die zulke goetgezien
roede zoken gedaan hebben... ook in nu reeds belooft helien
van... ten jaerend niet meer te comen! 't schijnt doet ze
de kermiss zellen bij de g'dagen van S. Antonius voegen! -
't heb reeds een gedachtenis ontvingen van E. Bante, schoon
maar tristis! 't heb ook vernomen dat Maurits, belooft
keeft, en meegingenen is, maar de kerk met zyn jongste Keijze
hij was heel twaden over de begravens plechtigheid
zoo veel volk en ingonderheit zoveel Syverinecomersaren
Ja. Besten, van mijn koste kon ik nou niet zeggen,
wij staan hier met ons handen vsi werk en nog werk
't weet ge wat, indien ge 't niet outziet moogt ge kommen
om nog wat prinses, er zijn er nog gewoeg! de drinnen
rijpen maar tringjes, met al dat atoom joverwee!
't is mij ook aangenaam te vernemen dat Jan,
Luc en Christianne hun best^{den} om goed te leven, die is
joo een voldoening vane, La en Ma, Peters en Meters
en Euten en... hele familie en dat zij ook niet ver-
gaten in hun gebuden. Ik eindig om mijn epistelge met
uw allen sin + te geven, en voor ons allen het, beste
te vragen aan "De Goddelijke Voorzienigheid!"
Ook nog vele, vele en beste groeten aan Rami, Racin,
Judith, Agnes en Ekerisa.

Vader ^{M. Luysaert}

Handschrift van Marcel Luysaert. Fragment uit een brief van
23 september 1954. (Familiearchief J. Luysaert.)

broer en ik ontelbare fietstochten gemaakt tijdens de grote vakanties. Alle belangrijke historische plaatsen in West- en Oost-Vlaanderen hebben we bezocht. We fietsten naar Ieper, Diksmuide, Kortrijk, Brugge, Oudenaarde, Gent enz. Telkens wanneer ergens een interessante tentoonstelling was, reden we er met de fiets naartoe. We trokken samen door heel Vlaanderen.

Had uw vader die trekkersdrang misschien overgeërfd van zijn ouders?

Mijn grootvader was Marcel Luysaert. Hij had voor zichzelf uitgemaakt dat hij geen landarbeider, boer wou worden. Hij had met succes een toelatings-examen afgelegd bij de post en werd dus postbode. Hij kon zeer mooi en zonder fouten schrijven. Hij leerde zo mooi en juist schrijven op de zondags-school in Reninge. De zondagsschool ging alleen 's winters door want tijdens de zomermaanden moesten de kinderen meehelpen op het veld. Ik herinner mij dat hij er heel streng op toekeek dat wij, zijn kleinkinderen, mooi zouden schrijven. Wij moesten om de zoveel tijd een brief schrijven naar onze grootvader en als ons geschrift niet mooi genoeg was naar zijn zin, kregen we onder ons voeten van hem. Ik zie mezelf nog zitten: mijn tong tussen mijn tanden, de inktpot voor me, sierlijke letters krassend op het briefpapier. Hij beantwoordde altijd onze brieven. Ik heb maar één brief van hem bewaard uit 1954. Jammer is dat!

Je grootvader is dan zeer oud geworden?

Vierentachtig jaar. Ik heb hem tamelijk goed gekend. Hij had een zeer grote belangstelling voor aardrijkskunde en geschiedenis. Op zijn zolder hing een grote kaart van België en als hij over iets sprak, moesten we soms samen met hem gaan kijken naar de kaart. Hij toonde dan waar alles juist lag. Door geschiedenis was hij echt bezeten. Ik vermoed dat hij die passie voor aardrijkskunde en geschiedenis opgevat heeft tijdens zijn opleiding voor postbode. Vaderlandse geschiedenis kennen en weten waar alle gemeenten van België liggen: het zal wel van doorslaggevend belang geweest zijn om postbode te worden in die tijd.

Waar werkte hij als postbode?

Toen hij postbode werd op zijn twintigste was zijn vaste standplaats Oostvleteren. Hij deed een viertal gemeenten per dag, met de wandelstok te voet. Hij was echt het type van de ouderwetse postbode. Hij at zijn boterhammen 's

Marcel Luyssaert (1878 - 1962), grootvader van Jan, postbode in de frontstreek in 1916. (Foto J. Luyssaert.)

middags altijd op bij de paters van de abdij van Westvleteren en pas tegen vijf uur 's avonds kwam hij na zijn ronde weer thuis.

Was uw grootvader ook een verwoed lezer?

Ja. Hij las ook elke dag de krant en van zodra hij een radio had na de Tweede Wereldoorlog luisterde hij er iedere avond in den donkeren naar.

Hoeveel kinderen waren er bij je grootouders?

Er waren vijf kinderen. Mijn vader was de jongste en enige zoon. Hij is midden in de Grote Oorlog, in 1915 geboren. Enkele maanden later is zijn moeder overleden.

Wat gebeurde er toen met de jonge spruit die uw vader was?

Mijn vader heeft toen veel geluk gehad. Een verpleegster van het Rode Kruis, een zekere juffrouw Menten uit St.-Truiden, heeft zich over hem ontfermd. Ze heeft hem heel de oorlog verzorgd in een kinderkolonie in Noord-Frankrijk. Zijn zussen verbleven ook in zo'n Noordfranse kolonie zoals de meeste kinderen uit de Westhoek die te dicht bij het front woonden. Slechts af en toe mochten ze eens naar huis komen. In feite is mijn vader meer door die juffrouw grootgebracht dan door zijn vader. Hij heeft ze dan ook zijn leven lang als het ware vereerd.

Uw vader werd later onderwijzer. Zat die Limburgse dame daar voor iets tussen?

Zij heeft hem na de oorlog laten studeren voor onderwijzer in Sint-Thomas in Brussel. Voor die tijd iets unieks: een West-Vlaming die naar Brussel ging studeren!

Daardoor was mijn vader ongewild een buitenbeentje als onderwijzer. Hij had naderhand meer moeite om werk te vinden doordat hij niet naar een bisschoppelijke normaalschool geweest was. De Broeders van de Christelijke Scholen stonden bovendien als progressief aangeschreven wat ook al geen aanbeveling was in die tijd. Dat is de reden waarom hij geen job vond in eigen streek maar moest verhuizen naar Avelgem, naar de rand van West-Vlaanderen. In

Jozef Luysaert, vader van Jan.
(Foto J. Luysaert)

het liberale nest Avelgem heeft hij in het college werk gevonden. Hij gaf het 7de en 8ste leerjaar. In die tijd waren dat de overgangsjaren van de lagere school naar het college. Hij moest bovendien tweetalig lesgeven want heel wat Waalse jongens volgden de lessen in het college van Avelgem om zo hun Nederlands bij te spijkeren. Vergeet niet dat Avelgem op de taalgrens ligt. Mijn vader kon die opdracht beter aan dan andere onderwijzers doordat hij in Brussel gestudeerd had.

Om terug te keren naar uw eerste vraag: ik geloof toch dat de wortels van mijn belangstelling voor heemkunde op de eerste plaats bij mijn vader liggen. Hij had een grote belangstelling voor geschiedenis. Die belangstelling heeft hij vooral tijdens onze vele gezamenlijke tochten doorheen heel Vlaanderen op mij overgebracht.

Las je vader ook boeken over geschiedenis en heemkunde?

Zijn boekenkast staat vol met boeken over geschiedenis. Zijn belangstelling groeit nog met de jaren, geloof ik. Vooral boeken over de Eerste en de Tweede Wereldoorlog wekken zijn kooplust. Wellicht komt die belangstelling voort uit zijn oorlogservaringen als kind in de Eerste en als krijgsgevangene in de Tweede Wereldoorlog. Hij heeft zijn persoonlijke levenservaringen neergeschreven in een lijvig dagboek, dat hij nu aan het herschrijven is.

Als we met de familie samenkomen, dan vormen mijn vader, mijn broer en ikzelf een vast trio. Wij raken niet uitgepraat over alles wat van ver of nabij met geschiedenis - de laatste tijd vooral met familiegeschiedenis - te maken heeft.

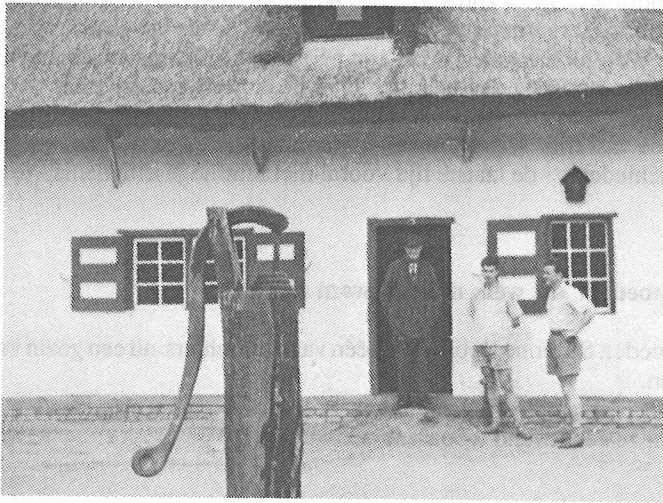
En je moeder? Uit welk milieu kwam zij?

Mijn moeder, Suzanne Debruyne is één van de dochters uit een gezin van acht kinderen.

Zij is zeer taalvaardig. Ze kent ontelbare spreekwoorden en gezegden. Ik zeg altijd dat ze een levend woordenboek van De Bo is.

Je Westvlaamse afkomst, betekent dat iets speciaals voor je?

Het is heel vreemd. Ik ga dikwijls naar de geboortestreek van mijn ouders omdat ik voel dat ik ginder mijn wortels heb. Ik stel vast dat hoe langer ik hier

Eerste bezoek aan het Openluchtmuseum in Bokrijk op 24 juli 1971. Foto genomen vóór het huisje uit Oostvleteren dat dateert van 1507 en het oudst bewaarde gedateerde lemen boerenhuis is der Nederlanden. In de deuropening een museumbewaker, Luc en Jan Luyssaert.
(Foto J. Luyssaert.)

woon, hoe meer ik naar ginder trek. Oostvleteren zegt me veel meer dan mijn eigen geboortedorp Avelgem. Avelgem zegt me niks. Dat was voor mij een passage. Mijn ouders wonen er nog maar ik zelf voel geen binding met dat dorp.

Waar en wanneer begon jouw belangstelling voor heemkunde?

Ik herinner me dat nog zeer goed. Toen ik in het voorlaatste jaar van de humaniora zat, maakte ik tijdens de grote vakantie met een groep leerlingen van het college een fietstocht naar de Moezelstreek. Op de terugweg brachten we een bezoek aan het openluchtmuseum van Bokrijk. Mijn moeder had me voor de reis al op 't hart gedrukt: in Bokrijk moet je zeker gaan kijken naar het huis uit Oostvleteren. Ik zag natuurlijk het huis van Oostvleteren, maar ook al die andere oude huizen, gebruiksvoorwerpen, bouwstijlen... In mijn verbeelding stelde ik me voor hoe de mensen in die huizen moeten geleefd hebben. Het was een revelatie voor mij en voor mijn jongere broer die ook mee was.

Kreeg die eerste „vervoering” een vervolg?

Ik ben daarna systematisch de oude huizen van Avelgem op een heemkundige manier gaan bekijken. Mijn hobby was toendertijd fotografie, wat zeer goed aansloot bij mijn nieuwe interesse. Ik herinner me dat er in Avelgem een mooie oude schuur stond die ik nauwgezet gefotografeerd en opgemeten heb. Ik heb daarover een brief geschreven naar Jozef Weyns, de conservator van het openluchtmuseum in Bokrijk, met het verzoek eens te komen kijken naar Avelgem.

Jozef Weyns is naar Avelgem gekomen om er de schuur te bekijken. Technisch was het echter onmogelijk ze naar Bokrijk over te brengen. Ik ben toen ook lid geworden van „Ons Heem”, zodat ik stilaan een ruimere kennis kreeg van heemkunde.

Waren er op het college leraars die je gestimuleerd hebben?

Er was wel een leraar geschiedenis die me vaak aangemoedigd heeft, meneer Jozef Colpaert. Die man was toen de geschiedenis van Avelgem aan het schrijven.

Heb je bepaalde werken gelezen of iets gepubliceerd in die eerste jaren?

Na mijn eerste bezoek aan Bokrijk las ik elk nummer van het tijdschrift „Ons Heem” met gretige belangstelling. Er was ook een rubriek „Zoekertjes”, waarin oude gebruiksvoorwerpen afgebeeld werden met de vraag wie hun naam en hun functie kende. Ik heb verschillende keren een antwoord ingestuurd dat ook in het tijdschrift gepubliceerd werd.

Mijn eerste handleiding in de heemkunde was het Vlaams pocketje van Jozef Weyns: „Bokrijk, tuin van de Vlaamse volkskultuur”. Ik heb dat boekje van voren naar achteren en van achteren en naar voren gelezen. Mijn jongere broer was-toch wel degene met wie ik het meest van gedachten gewisseld heb over mijn hobby.

Had je nog andere broers of zussen?

Ja. We waren oorspronkelijk met vier kinderen thuis. Ik, de oudste, mijn anderhalf jaar jongere broer, die nu oogarts is in Lokeren, een andere broer die verongelukt is in 1953 en onze jongste zus, een onderwijzeres van opleiding.

Je vertrok in 1962 naar de R.U.G. om Germaanse Filologie te studeren. Betekende die studie een nieuwe impuls voor je hobby?

Zeer zeker. Het zal je misschien verwonderen maar vooral de cursus van professor H. Van Werveke heeft mijn belangstelling voor de geschiedenis gestimuleerd. Bij het instuderen van zijn omvattende „Geschiedenis van België” werd ik me bewust van de continuïteit die in grotere brokken geschiedenis vervat zit, b.v. hoe het graafschap Vlaanderen zich ontwikkelde, was voor mij een openbaring.

Eenzelfde plezier beleefde ik later aan de cursussen van professor A. Verhulst en van professor E. Stubbe.

Heb je volkskunde gekozen als keuzevak in de licenties?

Ik heb de cursus van prof. Vandenhautte gevolgd. Hij legde sterk de nadruk op de gebruiksvoorwerpen.

Stond je thesis in verband met heemkunde?

Mijn proefschrift o.l.v. Mevr. C. Tavernier-Vereecken handelde over de toponomie van enkele kleinere dorpen rond Avelgem. De studie van de toponomie heeft mijn ogen geopend voor het belang van de aardrijkskunde, voor de bodem en het landschap. Plaatsnamen hangen immers ten nauwste samen met de aard van de plaats waar ze gebruikt worden.

Was je je in die tijd al bewust van de bedreiging van ons milieu?

Nee. Ik leefde helemaal buiten de nieuwe ideeën die op het eind van de jaren zestig opgang maakten. Van augustus 1967 tot juli 1968 was ik soldaat. Mijn beste kameraad in het leger was de jeugdschrijver Gie Laenen. Samen hebben we menig uurtje gepraat en gefilosofeerd. De revolutionaire geest van '68 was me echter vreemd. Direct na mijn legerdienst ben ik dan getrouwd. Mieke had ondertussen werk gevonden in Landegem, ik in het P.I.H.O., toen nog Savaanstraat in Gent. Het lag dus voor de hand dat we ons in de omgeving van Landegem zouden vestigen.

Dat heb je gedaan. Maar hoe kwam Johan Taeldeman in Landegem terecht?

We zijn in 1969 verhuisd naar de Poeldendries in Landegem. Niet lang daarna meldde Johan Taeldeman me dat hij benoemd was aan de R.U.G. Toevallig wist ik dat er een huis te huur was in de Poeldendries. Zo komt het dat ook hij zich in Landegem gevestigd heeft.

Het idee om een heemkundig tijdschrift te stichten is erna vrij vlug gerijpt?

Ja. Het initiatief kwam eigenlijk van Johan. In vele onderlinge gesprekken bij hem en bij mij thuis rijpte die idee. We hebben eerst contact gezocht met Jos Vandevelde uit Landegem. Die had al enkele teksten gepubliceerd in „Ons Heem”, zodat we veronderstelden dat hij belangstelling zou hebben voor het initiatief. Ook Guido Schaeck reageerde positief op ons verzoek. Antoine Janssens hield zich nog op de vlakte zoals je weet uit het interview met Antoine zelf. Johan Taeldeman was de aanbrenner van de ideeën. Hij beklemtoonde dat het tijdschrift wetenschappelijke degelijkheid moest combineren

met een aan de modale lezer aangepaste taal.

De bedoeling van het tijdschrift bestond erin opzoekingen te doen en de resultaten ervan te publiceren: veldwerk dus.

De eerste projecten handelden over plaatsnamen, broodbakken en bakhuizen in het Land van Nevele e.a.

Johan legde sterk de nadruk op taalkunde gezien zijn wetenschappelijke achtergrond. Guido Schaeck, die tekenaar was bij Prof. Tavernier, publiceerde bijdragen die vooral aardrijkskundig zeer interessant waren. Raf Van den Abeele heeft ook meegewerkt aan die eerste nummers. Hij had zijn thesis geschreven over de Heerlijkheid Nevele. Hij bakende de 13 gemeenten af die we nu nog als het Land van Nevele beschouwen.

Persoonlijk was ik in die tijd meer geïnteresseerd in gebruiksvorwerpen, veel minder in geschiedenis.

Waarom heb je het voorzitterschap van de vereniging aanvaard?

Ik heb het schoorvoetend gedaan. Ik had er helemaal geen zin in. Ik had verwacht dat Johan Taeldeman of iemand die ouder was dan ik die taak zou waarnemen. Ik wilde liever gewoon in het bestuur zijn en mee-denken en schrijven maar Johan drong erop aan dat ik voorzitter zou worden. Ik heb het dan maar aanvaard, vooral omdat men zei dat het maar voor een tijdje zou zijn. Ik vind het nog altijd jammer dat ik steeds opnieuw zoveel tijd en energie moet steken in het voorzitterschap en in het tijdschrift. Ik moet me voortdurend met praktische dingen bezighouden. Ik stel me altijd voor dat ik op die manier veel tijd verlies die ik anders zou kunnen steken in het publiceren. Ik loop nog altijd met grote plannen rond i.v.m. Merendree. Totnogtoe is Merendree stiefmoederlijk behandeld in ons tijdschrift en het is nochtans een erg boeiende gemeente, zeker historisch.

Waar en wanneer werd de heemkundige kring officieel gesticht?

Die had plaats in het gemeentehuis van Nevele op zondag 8 maart 1970. Burgemeester Wannyn hield de vereniging boven de doopvont en Jozef Weyns uit Bokrijk was onze eregast.

De 4 stichtende leden waren: Jos Vandevelde, ondervoorzitter, Guido Schaeck, secretaris-penningmeester, Johan Taeldeman, redacteur van het tijdschrift en ikzelf als voorzitter.

Vrij vlog erna zijn er enkele onderwijzers (o.a. Armand Bauwens en Robert Leenknecht) toegetreden tot de bestuursploeg. De aanleiding daartoe was een heemkundige fotowedstrijd voor de lagere scholen die we i.s.m. de firma

Kodak georganiseerd hebben. Later hebben Antoine Janssens, Daniël D'Hooge, Marcel Michiels, Jozef Van de Castele en anderen de bestuursploeg versterkt.

Welke waren de belangrijkste activiteiten in de beginjaren?

Het meest energie ging uit naar het driemaandelijks tijdschrift.

In 1972 reeds gaven we een extra nummer uit over Cyriel Buysse.

In 1974 volgde een nummer over Virginie Loveling.

We organiseerden ook voordrachten over heemkundige onderwerpen.

Onder leiding van Guido Schaeck hebben we eveneens verscheidene wandelingen gemaakt in ons gebied. Ik bewaar nog altijd een aangename herinnering aan onze wandeling in het landschap van „Wilde” in Landegem: een typische dries aan de rand van de Landegemse kouters, de oudste landbouwgronden.

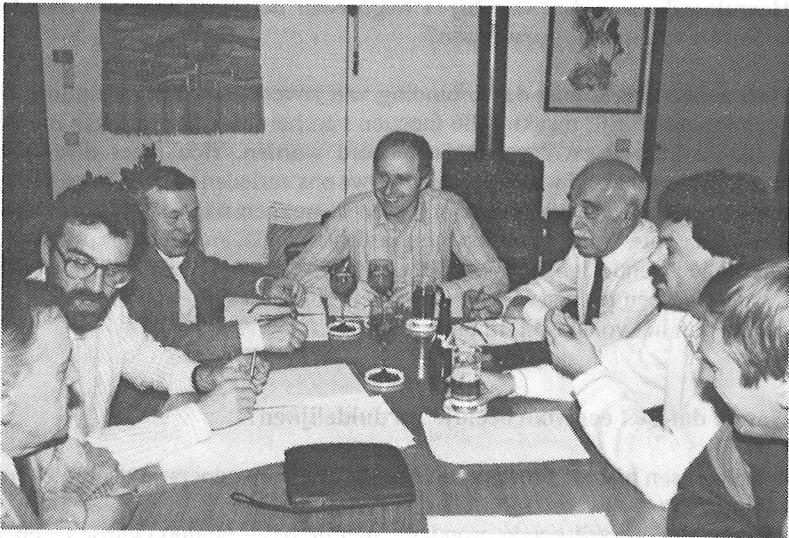
Heemkunde was dus van bij 't begin van de werking meer dan het bewaren van oude voorwerpen?

Heel zeker. Het is juist de verbinding van zoveel mogelijk disciplines die heemkunde zo rijk maakt. Alle facetten van het leven van alledag moeten aandacht krijgen en degelijk bestudeerd worden. Hoe meer disciplines kunnen ingeschakeld worden, hoe beter we ons verleden kunnen begrijpen en hoe beter we in staat zullen zijn lessen te trekken naar de toekomst toe. Taalkunde, literatuur, geschiedenis, aardrijkskunde, architectuur, gastronomie, geneeskunde, landbouw... het zijn allemaal invalshoeken die meer licht kunnen werpen op het volksleven. Er zit zoveel waardevols in allerlei aspecten van het volksleven, in onze tradities.

Kan je dat met een voorbeeldje verduidelijken?

Onze mensen hadden vroeger een van generatie op generatie overgeleverde kennis i.v.m. bouwen.

Ze bouwden op vrij goede gronden - niet de beste landbouwgrond - en ze oriënteerden hun huis naar de zon. Ze sliepen op de voute, meestal boven een kelder, - zodat ze geen bodemvochtigheid te vrezen hadden. Kijk naar de weiden. Vroeger waren ze allemaal omzoomd door knotwilgen. Onze voorouders wisten dat dieren schaduw nodig hebben. De knotwilgen zijn massaal

Een bestuursvergadering ten huize van A. Strobbe in Lotenhulle.
V.l.n.r. D. D'Hooge, J. Luyssaert, A. Janssens, A. Strobbe, J. Van de
Castelee, D. Heynssens, L. De Ruyck (Foto A. Strobbe.)

verdwenen, maar u weet ook nog wel hoezeer het vee verdorste in de weiden in 1976.

We kunnen heel wat leren van onze zogezegd primitieve voorouders.

Ze hadden vaak veel meer oog voor continuïteit dan wij nu. Let op. Ik hou niet van traditie om de traditie. Ik hou wel van tradities met een gezonde functie. Denk aan onze traditionele manier van eten bereiden, van bier brouwen, van brood bakken. Aten en dronken onze mensen vroeger vaak niet smakelijker dan nu? Vlees van het zelfgemeste varken of kalf, groenten uit de eigen tuin, bier van de dorpsbrouwerij, jenever van de streekstokerij...

In hoeveel dorpsbakkerijen vind je nu nog echt lekker brood?

Mijn grootvader kocht eenmaal per week brood. Heel de week at hij van dat brood en op het einde van de week was het nog smakelijk en vers.

Ik bedoel dit: er is veel eerlijks verloren gegaan en 't kan weer ingevoerd, heropgenomen worden.

Ik hou niet van weggooien om weg te gooien. Ik wil ook niet sentimenteel - romantisch terugkeren naar de goeie ouwe tijd.

De goede, eerlijke waarden van vroeger, die moeten we trachten te bewaren en te behoeden.

Stemt de inhoud van ons tijdschrift nog altijd overeen met wat jij van een heemkundig tijdschrift verlangt?

Ik stel vast dat de inhoud van ons tijdschrift bepaald wordt door de auteurs zelf. Er is volgens mij maar één auteur meer die nog heemkunde in de echte zin van het woord bedrijft en dat is Antoine Janssens. Hij schrijft nog altijd over gebruiksvoorwerpen, over industriële archeologie, over de beroepen en de leefomgeving van onze volksmensen.

De meeste andere auteurs schrijven vooral artikels over wat ik dorpsgeschiedenis noem. Let wel, dorpsgeschiedenis in al zijn aspecten is voor mij ook heemkunde. Ze is niet zoals de geschiedenis, die de grotere verbanden blootlegt en verklaart.

Bestaat het gevaar dan niet dat we eerder een geschiedkundige dan een heemkundige kring worden?

Ik denk toch dat we eens zullen moeten terugkeren naar de heemkunde op zichzelf. Er zijn zoveel thema's die nooit echt uitgewerkt zijn, b.v. ons project over de sprekende stenen of over de kapellen. Het is allemaal zo onaf. Ik denk ook aan ons fotoboek-project van enkele jaren geleden. De praktische

realisatie kwam nooit echt van de grond.

Ondertussen verschenen de fotoboeken van Groot-Nevele en van Lotenhulle. Ik vind dat wij als heemkundige kring die fotoboeken hadden moeten publiceren. We lieten die kansen telkens liggen omdat we er als team veel te traag of niet op inpikten.

We zijn ook geen professionelen die niets anders te doen hebben. Tegelijk vind ik dat het schone maar ook het nadeel van onze manier van werken. We zijn amateurs. We schieten alleen uit onze krammen als we zin hebben en heel vaak zeggen we: „Ja, nu niet hé!” of „'k Ga het uitstellen en iets anders voor nemen!” Eigenlijk zouden we binnen de kring een subgroep moeten hebben, die zich alleen met publicaties bezighoudt en die instaat voor een stipte naleving van de overeenkomsten. Als we het zo niet doen, sterven alle grotere projecten een stille dood. De tijdsdwang zou ons dwingen de afspraken stipt na te leven. Eigenlijk komt zo 'n werkwijze neer op „dwang-arbeid” en in zekere zin staan we daar niet naar. Dan is heemkunde geen liefhebberij meer. Wanneer je zelf zegt: ik wil met iets klaarkomen, is dat iets heel anders dan wanneer anderen zeggen: je moet tegen die datum klaar zijn.

Hoe zie je de doorstroming van de werking naar de 13 deelgemeenten?

Met sommige deelgemeenten hebben we weinig of geen contact. Ik denk aan de Leernes, aan Vinkt en Zeveren. Ik ben zelf nog eens naar de baron 't Kindt de Roodebeke geweest in de beginjaren van onze kring. We kregen zelfs een toren van zijn kasteel tot onze beschikking als vergaderlokaal maar ik wantrouwde een dergelijke situatie die onze kring te afhankelijk zou maken van dit soort lui. Toen ik een kritisch artikelje schreef over de nieuwe „familiaal getinte” straatnamen die hij in Bachte had ingevoerd was hij erg boos. Dit betekende meteen het einde van onze contacten. Volgens mij is er een proces van inkrimping aan de gang. Ik vermoed dat mettertijd Lerne, Vinkt, Zeveren, Lotenhulle en Poeke zullen wegvallen. De groter geworden administratieve entiteiten Deinze, Aalter en Nevele oefenen een centraliserende macht uit op alle gebied. Het wordt met de tijd moeilijker om buiten die administratieve grenzen te treden.

Het documentatiecentrum heeft toch een dorpsoverstijgende betekenis. Hoe zie je de functie ervan?

Ik heb er altijd van gedroomd dat het een archief en museum zou worden van alles wat er in het Land van Nevele gepubliceerd werd en wordt. Ook het

gesproken woord en alle beeldmateriaal o.a. dia's en foto's zouden er moeten verzameld worden. Voortdurend zouden we de veranderingen moeten bijhouden, dag na dag. Antoine Janssens doet het voor Nevele. Daar kruipt tijd in hoor, wie zal het doen voor het Land van Nevele?

Jij hebt zelf toch nog andere interesses behalve heemkunde, meen ik?

Voor mij is er veel meer dan heemkunde alleen. Als ik niet veel schrijf, is het gewoon omdat ik de tijd niet neem om me in iets vast te bijten. Politiek interesseert me ook. Mijn beroep brengt met zich mee dat ik nauwgezet de geschiedenis van Duitsland volg. Ik geef het vak Duitse geschiedenis. Gedurende de laatste 5 jaar ben ik een zo volledig mogelijke bibliotheek aan 't opbouwen over de politieke geschiedenis van de twee Duitse staten. Ik doe het heel graag maar je begrijpt: als ik het goed wil doen, moet ik er tijd en energie in steken.

Heb je nog tijd om heemkundige tijdschriften te lezen?

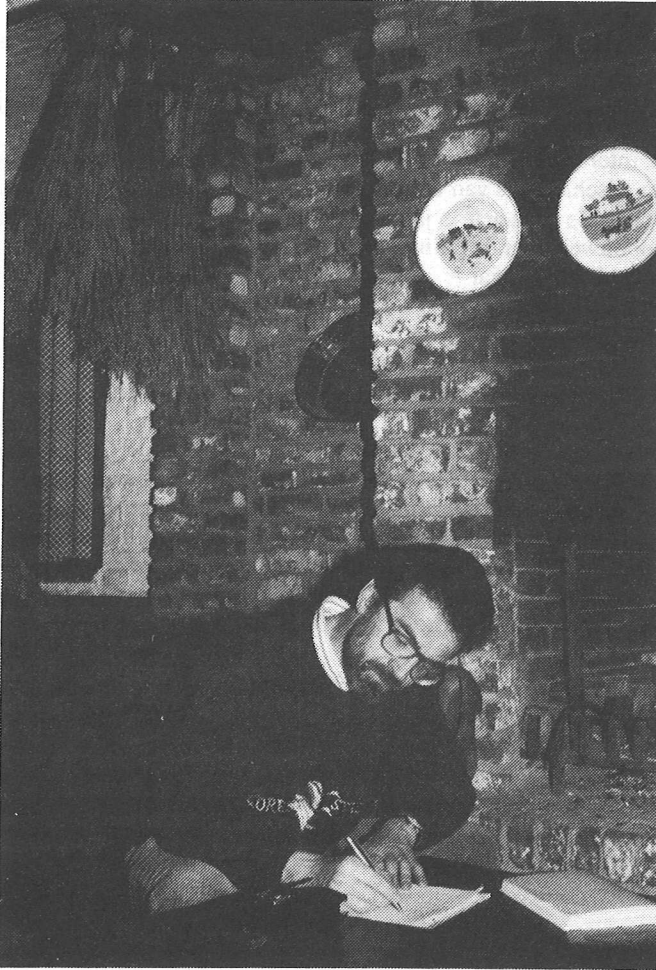
Onze kring heeft veel ruilabonnementen. Wat binnenkomt, doorblader ik om te weten wat er instaat. Als er een artikel is dat me bevalt dan lees ik het grondig. Ik moet echter bekennen: voor het ogenblik interesseer ik me meer voor geschiedenis dan voor heemkunde. De Franse revolutie b.v. boeit me enorm maar dan wel toegepast op Vlaanderen. De reformatie in de Westhoek is ook een van mijn stokpaardjes. Daarbij leg ik natuurlijk weer de link met mijn familiegeschiedenis die zich in de Westhoek afspeelt.

De familiekunde is blijkbaar een echte passie voor jou?

Wel, als ik echt zou mogen kiezen: ik zou er de heemkunde voor laten, geloof ik. Ik zou zeggen: ik heb me 20 jaar met heemkunde beziggehouden, 't is goed geweest. Ik stop ermee. Nu ga ik me met volle enthousiasme uitleven in de geschiedenis van mijn eigen familie.

Wil dat zeggen dat je je niet echt verbonden voelt met Merendree, met deze streek?

Ik woon hier nu ongeveer 20 jaar. Ik woon hier zeer graag. Ik heb zelf gekozen

**Jan Luysaert in zijn geliefkoosde pleisterplaats
in de Westhoek. (Foto J. Luysaert.)**

naar hier te komen wonen, ik heb gekozen mij hier te integreren maar... hoe langer ik hier woon, hoe minder ik me hier thuisvoel. Heemkundig ben ik hier thuis, maar ik voel me minder en minder met de streek als dusdanig verbonden. Ik denk dat het me niet moeilijk zou vallen om te zeggen: ik ga hier weg.

Meer en meer voel ik - waarschijnlijk komt dat met het ouder worden - dat mijn wortels in de Westhoek liggen. Daar hebben mijn voorouders gewoond. Ik kan daar rondstappen en in een romantische bui tegen mezelf zeggen: Kijk, hier heeft een van mijn voorvaderen achter de ploeg gelopen, hier stapte hij met zijn kloefen over de straat of hier, ergens op die plek, heeft zijn huizeke gestaan. De reformatie heeft daar veel vernietigd maar voor mij leven mijn voorvaderen daar nog. Ik voel me er heel intens met hen verbonden. Als ik naar Frans-Vlaanderen trek, vanwaar de Luyssaerts afkomstig zijn, of naar Poperinge, vanwaar mijn moeders kant afkomstig is, dan leeft die streek voor mij. Samen met Mieke wandel ik graag lang en ver in het Heuvelland: kijkend, dromend, fantaserend. Ik voel me thuis in dat landschap.

En hier voel je niet hetzelfde?

Nee. Ik vind het hier een boeiende streek. De mensen zijn aangenaam in de omgang, ik loop hier graag rond maar ik voel hier geen enkele binding. Ik voel dat ook aan in de taal. Mijn dialect is Westvlaams. Dat is de taal waarmee ik me emotioneel verbonden voel. Het dialect hier is voor mij een aangenaam studieobject maar 't blijft een vreemde taal. Ik ben van Avelgem naar Gent verhuisd om den brode. Al mijn ooms en tantes wonen over 't hele land verspreid om den brode. Voor mij betekent verhuizen: trekken naar een plaats waar je tijdelijk gaat wonen. Zoals een immigrant bijvoorbeeld, die naar 't buitenland trekt maar altijd weet: ik keer weer naar mijn vaderland. Ik zie me hier niet blijven!

Je bent nu 20 jaar voorzitter van onze kring. Als je terugblijkt in de tijd, wat geeft je dan het meest voldoening?

Dat de heemkundige kring aanzien gekregen heeft. Men kan er officieel, op gemeentelijk vlak niet naast kijken. Hij bestaat en heel dikwijls heeft men onze vereniging nodig. Dus, we zijn hier gewoon niet weg te denken, ook al vertegenwoordigen we qua ledenaantal maar een miniem percentage van de bevolking: 400 leden op \pm 10.000 mensen. We hebben een impact. We betekenen iets omdat we 20 jaar lang met serieuze mensen gewerkt hebben die

**René Debruyne (1880 - 1966), grootvader langs
moeders zijde van Jan Luyssaert.**

zich op een degelijke manier met heemkunde beziggehouden hebben, die nooit enige bijbedoeling hadden in de zin van: we gaan de vereniging gebruiken of misbruiken voor iets anders. In die 20 jaar hebben we als vereniging nooit een politieke voorkeur uitgesproken ook al heeft ieder van de bestuursleden een of andere politieke voorliefde.

We hebben ons aan niemand gebonden. Daar ben ik heel blij mee en dat is ook wat ik 20 jaar geleden beschouwde als pluralisme.

We zijn bezig met heemkunde, of we nu rood, geel, oranje, blauw of groen zijn.

Die opstelling heeft waarschijnlijk ook moeilijkheden met zich meegebracht?

Een van de delicaatste maar van de mooiste feiten uit die 20 jaar was voor mij de voordracht van Bruno De Wever over „Vlamingen in de S.S.”

Op dat moment heeft men van verschillende kanten geprobeerd daar iets achter te zoeken, dat te verhinderen.

Voor mij ging het om een wetenschapsman die bewezen had dat hij een objectieve studie geschreven had. Ik vond dat niemand mij of de heemkundige kring kon tegenhouden om hem daarover te laten spreken.

Als iemand zich op zijn tenen getrapt voelde dan is dat jammer voor hem maar het is een teken dat hij niet objectief wilde zijn. Voor mij was dat een moment waarop we deze grondhouding van onze vereniging moesten doorduwen. Ook onaangename of gevoelige materies moeten we objectief kunnen meedelen of beluisteren.

Ik kan niet begrijpen dat geschiedenis mensen op hun tenen kan trappen, dat mensen in de geschiedenis bepaalde plaatsen of passages willen wegkrabben, dat bepaalde thema's niet bespreekbaar zijn. Geschiedenis is geschiedenis: het is gebeurd. Dat is hetzelfde in de familiegeschiedenis. Er zijn familiekundigen die plots op een bastaard in hun familiestamboom stoten. Ze halen dan vlug, vlug, vlug een paar trucs uit om die bastaard weg te werken. Het komt toch ne keer uit, hoor! Je kan geschiedenis niet partieel gaan bedrijven, begrijp je. Partiële geschiedenis bestaat niet.

Van wie heb je die zin, dit streven naar objectieve waarheid?

Ik denk dat ik dat overgeërfd heb. Mijn moeders vader had maar één woord en 't was dat: ja of neen. Hij was iemand die zich op geen enkele manier onderdanig getoond heeft, tegenover niemand. Op bepaalde ogenblikken

heeft hij grote armoede geleden: hij had 8 kinderen en wou naar Frankrijk uitwijken om te gaan boeren want als gareelmaker had hij geen werk meer in de jaren dertig. Hij wilde van niemand hulp krijgen en heeft toch doorgebeten. Hij zei altijd: ik kan het alleen.

Mijn eigen vader heeft heel zijn leven als K.W.B.-er gevochten voor meer rechtvaardigheid en eerlijkheid binnen de arbeiderswereld. Ik herinner me dat het ergste wat hem kon gebeuren was dat hij door iemand onrechtvaardig behandeld werd. Dat kon hij niet lijden.

Je hebt je persoonlijk wel in de allesbehalve serene en eerlijke „heksenketel” van de dorpspolitiek gewaagd: Waarom?

Ook hierin ging mijn vader me voor. Als onderwijzer van het college en als K.W.B.-er behoorde hij tot de plakploeg in de dagen vóór de verkiezingen. Hij was dus wel geëngageerd. Mijn interesse voor de politiek is vooral een laat gevolg van een vakantie cursus die ik gevolgd heb in een volkshogeschool in Duitsland in 1964. In een cursus in democratie - de Duitsers leerden zoiets nog in de jaren zestig - zei een van de leraars: „Ik vind dat iedereen onder u die het kan in de politiek moet gaan omdat we de politiek niet in handen mogen geven van onkundigen”. Dat is bij mij blijven naklinken. Als wij het niet doen hé, dan doen de tooghangers het. Dan komen de volks-misbruikers, die goedkoop succes zoeken. Het is in mijn ogen dus een democratische plicht van te zeggen: jongen, als je denkt dat je het kunt, doe het asjeblieft. Draag uw steentje bij om de democratie te bewaren en geef de cafépolitiekers geen kans.

Welke ondeugd stoort u het meest in een politicus?

Ik heb een diepe afkeer van politici die vergeten dat er vóór hen geschiedenis geweest is. Veel politici denken dat zij de eersten zijn in de geschiedenis die iets doen. Ze verbranden wat geweest is en denken: wij gaan het nu eens doen, terwijl ze nog nooit enige les getrokken hebben uit het verleden.

Welke deugd waardeert u het meest in een politicus?

Een burgemeester die voor mij nog altijd model staat, is Raf Van den Abeele. Hij heeft van Sint-Martens-Latem een „bijou”-tje gemaakt. Hij had een visie over het verleden en ook een visie naar de toekomst toe. Dat ontbreekt heel vaak bij onze politici. Met een beetje visie kan er b.v. van het kerkplein van

Merendree een leefbare gemeenschapsruimte gemaakt worden. Het moet niet opnieuw een kerkhof worden maar men kan de asfalt weghalen, men kan kasseien leggen of betonstenen, het plein met bomen afzomen, er mag parking zijn maar de mensen van het dorp moeten weer de kans krijgen om te babbelen of te dromen op een bank onder het groene gebladerte. Men kan er iets van maken op voorwaarde dat men een visie heeft en er iets wil aan doen.

Als ik ons gesprek overschouw, stel ik vast dat je veel belang hecht aan je „roots”, Jan.

Heemkunde, familiekunde, geschiedenis: het zijn blijkbaar dé middelen die je helpen om meer klaarheid te scheppen in wat je als „bron en horizon” des levens ziet?

Ik geloof wat ook ons bestuurslid Berten Martens zegt. Een familiekundige komt uiteindelijk bij de heemkunde terecht en een heemkundige komt na verloop van tijd bij de familiekunde terecht.

Ik denk dat heemkunde en familiekunde goed samengaan omdat je dan veel meer belangstelling hebt voor het „hele” leven van je voorouders. Je gaat niet alleen opzoeken wanneer ze geboren werden en stierven. Je kan ook te weten komen hoe ze woonden, wat ze bezaten enz. . .

Ik heb b.v. een inventaris van 25 bladzijden gevonden van mijn overgrootvader bij een notaris. Er staat volledig in beschreven wat die man bezat in huis. Hij bezat al een horloge en een woordenboek: dat zegt toch iets over die man. Zo iets is in mijn ogen veel interessanter dan zijn geboortedatum of zijn sterfjaar. Van een andere voorvader heb ik een volledige beschrijving gevonden van zijn hoeve in Kaaskerke. Ik zou een maquette kunnen maken van die hoeve: zo nauwkeurig staat ze beschreven.

Tot slot. Vind je het spijtig dat je zoveel tijd gependeed hebt aan heemkunde en aan onze kring?

Eerlijk gezegd: zeker niet. Mijn leven zou zeker armer en eentoniger zijn zonder de heemkunde en wat er bijhoort. Heemkunde is voor mij een leven naast mijn beroepsleven. Het is een middel om nu en dan te ontsnappen uit het drukke, vaak saaie beroepsleven en om mezelf te affirmeren.

Als leraar krijg je meestal niet de kans om lang stil te staan bij zaken die je echt bezighouden. Het lesgeven gaat voor.

In het huis van de heemkunde ben je vrijer. Je kan je rustig op je eigen tempo

inleven in de mensen en de dingen van vroeger...

Het opnamebandje staat stil. De taart van Mieke is verdwenen. De zon neigt al naar het westen. Moe maar tevreden nemen we afscheid.

Twintig jaar van een mensenleven is natuurlijk niet samen te vatten in één gesprek. Er is zoveel meer gebeurd en Jan weet nog zoveel meer. Het leven zelf is altijd zoveel rijker.

Ik hoop dat dit interview de lezer toch een vermoeden geeft van het enthousiasme dat Jan twintig jaar lang bezielde heeft en dat hij nog uitstraalt. Nog lang hopen we!

A. STROBBE

BIBLIOGRAFIE VAN JAN LUYSSAERT

- Toponymie van Bossuit, Moen en Outrijve tot 1650*, Oudenaarde, 1968.
- Klokkentaal*, in *Ons Heem*, jg. XXII (1968), blz. 12.
- Kattekniezer*, in *Ons Heem*, jg. XXII (1968), blz. 26.
- Kandeel*, in *Ons Heem*, jg. XXII (1968), blz. 30.
- Ijzeren tang*, in *Ons Heem*, jg. XXII (1968), blz. 148 - 149.
- Brood en maaltijden bij een uitvaart*, in *Ons Heem*, jg. XXII (1968), blz. 149.
- Vrienden*, in *Ons Heem*, jg. XXII (1968), blz. 149.
- Schoonheidsmiddelen oudtijds*, in *Ons Heem*, jg. XXIII (1969), blz. 77.
- Bemesten met kalk*, in *Ons Heem*, jg. XXIII (1969), blz. 229 - 230.
- Driekoningenfeest*, in *Ons Heem*, jg. XXIII (1969), blz. 262.
- Schoonheidsmiddelen om de huid te verzorgen*, in *Ons Heem*, jg. XXIV (1970), blz. 16.
- Kleppe*, in *Ons Heem*, jg. XXIV (1970), blz. 73.
- Krans*, in *Ons Heem*, jg. XXIV (1970), blz. 73 - 74.
- Preekstoel*, in *Ons Heem*, jg. XXIV (1970), blz. 74.
- Vollaard*, in *Ons Heem*, jg. XXIV (1970), blz. 74.
- Beurweg*, in *Ons Heem*, jg. XXIV (1970), blz. 171 - 172.
- De studie van plaatsnamen*, in *Land van Nevele*, jg. I (1970), afl. 1 & 2, blz. 3.
- De Heirenthoekmolen te Landegem in 1594*, in *Land van Nevele*, jg. I (1970), afl. 3, blz. 6 - 15.
- Ter elde*, in *Ons Heem*, jg. XXV (1971), blz. 88.
- Romaanse plaatsnamen in Avelgem, Bossuit, Moen en Outrijve*, in *De Leiegouw*, jg. XIII (1971), afl. I, blz. 63 - 74.

- Nieuwe straatnamen te Bachte-Maria-Leerne*, in *Land van Nevele*, jg. II (1971), afl. 1, blz. 23 - 24.
- In memoriam Arthur Verhoustraete*, in *Land van Nevele*, jg. II (1971), afl. 2, blz. 46 - 47.
- Elk lid zijn naam*, in *Land van Nevele*, jg. II (1971), afl. 4, blz. 169 - 176.
- Elk lid zijn naam*, in *Land van Nevele*, jg. III (1972), afl. 1, blz. 31 - 37.
- Elk lid zijn naam*, in *Land van Nevele*, jg. III (1972), afl. 3, blz. 139 - 141.
- Avelgemse persoonsnamen in de 13e eeuw*. in *Liber Amicorum - Sint-Jan-Berchmans - Avelgem*, Avelgem, 1973, blz. 45 - 66.
- Elk lid zijn naam*, in *Land van Nevele*, jg. IV (1973), afl. 2, blz. 88 - 91.
- In memoriam Dr. J. Weyns*, in *Land van Nevele*, jg. V (1974), afl. 2, blz. 38 - 39.
- Uit de geschiedenis van Bossuit, door E. Castelein (boekbespreking)*, in *De Leiegouw*, jg. XVIII (1976), afl. 4, blz. 497 - 499.
- LUYSSAERT, (J.) - SCHAECK, (G.) *Herbergen in het Land van Nevele*, in *Land van Nevele*, jg. VII (1976), afl. 2, blz. 66 - 81.
- Monika van Paemel gehuldigd*, in *Land van Nevele*, jg. VII (1976), afl. 2, blz. 104 - 109.
- Hendrik K.E. Van Doorne herdacht te Poeke*, in *Land van Nevele*, jg. VII (1976), afl. 3, blz. 119 - 137.
- Beknopte bibliografie van A. Janssens*, in *Land van Nevele*, jg. VIII (1977), afl. 2, blz. 83 - 89.
- D'HOOGHE, (D.) - LUYSSAERT, (J.), *Leven en werk van A. Janssens*, in *Land van Nevele*, jg. VIII (1977), afl. 2, blz. 52 - 61.
- Het streekmuseum „Rietgaverstede” te Nevele*, in *De Autotoerist*, jg. 31 (1978), nr. 9, blz. 522 - 523.
- De Nevelse tijd van Rosalie en Virginie Loveling*, in *De Autotoerist*, jg. 31 (1978), nr. 9, blz. 523 - 524.
- Cyriel Buysse te Nevele*, in *De Autotoerist*, jg. 31 (1978), nr. 9, blz. 525.

- De familie Lovaert, orgel- en beraardbouwers*, in *De Autotoerist*, jg. 31 (1978), afl. 9, blz. 529.
- Herdenking van Rosalie en Virginie Loveling*, in *De Autotoerist*, jg. 31 (1978), afl. 24, blz. 1740 - 1741.
- Herdenking van Rosalie en Virginie Loveling te Nevele op 13 mei 1978* in *Land van Nevele*, jg. IX (1978), afl. 2, blz. 85 - 89.
- Nieuwlandnummer. Ten geleide*, in *Land van Nevele*, jg. IX (1978), afl. 3, blz. 101 - 102.
- Dr. J. Nieuwland: Plantkundige en scheikundige*, in *Land van Nevele*, jg. IX (1978), afl. 3, blz. 141 - 151.
- Volksgeloof in en om de hoeven in het Land van Nevele*, in *Land van Nevele*, jg. X (1979), afl. 2, blz. 97 - 104.
- Ludwig Heppe na 40 jaar weer in Merendree*, in *Land van Nevele*, jg. XI (1980), afl. 3, blz. 200 - 201.
- LOOMAN, (M.L.) - LUYSSAERT, (J.) - TAELEMAN (J.), *Litteraire benevelingen. Anderhalve eeuw literatuur in Nevele*, Nevele, 1981.
- BOLLAERT, (A.) - LUYSSAERT, (J.), *Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15de eeuw tot heden*, in *Land van Nevele*, jg. XII (1981), afl. 2 & 3, blz. 44 - 142.
- JANSSENS (A.) - LUYSSAERT, (J.), *Volkshuisraad in Nevele*, in *Land van Nevele*, jg. XIV (1983), afl. 2, blz. 85 - 94.
- HEYNSSENS, (D.) - LUYSSAERT, (J.), *Landegem in oude foto's en prentkaarten*. Catalogus bij de tentoonstelling op 16, 17 en 18 september 1984 te Landegem, Landegem, 1984.
- Middeleeuwse molenvermeldingen in het Avelgemse*, in *Molenecho's*, jg. XIII (1985), nr. 4, blz. 154.
- De English Club*, in *Recto-Verso* (P.I.H.O. Gent), nr. 2, 1986, blz. 4 - 8.
- Hansbeke - Van Gansbeke*, in *Vruchten van z'n akker. Opstellen van (oud) medewerkers en oud-studenten voor Prof. V.F. Vanacker*, Gent, 1986, blz. 307 - 309.
- Is Van Gansbeke van Hansbeke*, in *Land van Nevele*, jg. XVII (1986), afl. 4, blz. 248 - 251.

- Bij dit kapellennummer*, in *Land van Nevele*, jg. XVIII (1987), afl. 3, blz. 135.
- In memoriam Armand Bauwens*, in *Land van Nevele*, jg. XVIII (1987), afl. 3, blz. 136 - 139.
- Een grafsteen op papier te Elverdinge*, in *Westhoek - info*, jg. 3, (1987), afl. 1, blz. 5 - 7.
- Een doodlopend straatje*, in *Westhoek-info*, jg. 3 (1987), afl. 4, blz. 98 - 99.
- JANSSENS, (J.) & LUYSSAERT, (J.), *Ontmoeting tussen 1e en 2e regiment Jagers te Voet en M.G. Bataljon 6 te Nevele, 27.5.1940/16.4.1988*. Heemkundige Kring „Het Land van Nevele”, Nevele, 1988.
- Vierhonderd jaar voorouders van Lydie Vandermeersch*, Nevele, 1988.
- Valstrikken in het archief van de notarissen*, in *Westhoek-info*, jg. IV (1989), nr. 4, blz. 100 - 101.
- Merendree in de visitatieverslagen van bisschop Antoon Triest*, in *Land van Nevele*, jg. XX (1989), afl. 3, blz. 178 - 203.
- De afstammelingen van Pieter Winoc Luysaert (1787 -1871) en Colette Cecile Charlet (1786 - 1869) uit Reninge*, Merendree, 1989.

(afgesloten op 19 oktober 1989)

L. DE RUYCK en K. DE GROOTE

MENSEN UIT ONS HEEM II

BOUWKUNDIGE JOSEPH VAN DEN HEUVEL

Op 21 juli 1880 werd het gezin Joseph Van den Heuvel - Sylvie Steyaert in het bevolkingsregister van Nevele ingeschreven als nieuwe inwoners van de gemeente. Ze betrokken hun pas aangekochte woning in de Langemunt nr. 33. Als beroep werd bouwkundige - gezworen landmeter opgegeven (1).

Wie was nu Joseph Van den Heuvel?

Zijn vader, Cornelis Van den Heuvel, geboren te Weerde op 24 mei 1805 was kastelein van baron de Roest d'Alkemade, kasteel „d'Weerbosch” te Beersel. Hij was gehuwd met Isabella Van Roey, geboren te Heembeek op 4 augustus 1804. De man overleed te Etterbeek op 18 maart 1891 en zijn echtgenote te Grimbergen - Bergh op 17 november 1883.

Het vijfde kind in het gezin kreeg de naam Joseph, Michael, Franciscus Van den Heuvel. Hij zag het levenslicht te Beersel op 24 mei 1843, huwde te Brugge op 25 januari 1877 met Sylvie, Marie, Justine Steyaert aldaar geboren op 22 oktober 1850.

Vooraleer Joseph Van den Heuvel zich in Nevele vestigde, woonde hij met zijn gezin in Borgerhout, een voorstad van Antwerpen (2). Omdat de oudste dochter Isabella ziekelijk was, raadde de dokter hen aan op het platteland te gaan wonen. Moeder Sylvie Steyaert was van Brugge afkomstig en dus trokken ze met z'n allen naar de Nevelse buiten, dichterbij Brugge en de zee (3).

Isabella Van den Heuvel bleef trouwens haar hele leven in Nevele wonen, waar ze ook stierf.

De bouwkundige, hier „Mijnheer den architect” genoemd, werd spoedig een gewaardeerd man en stond in hoog aanzien in de gemeente. Als landmeter was hij zeer actief bij het opmeten van eigendommen of van verkochte percelen. In oude akten of eigendomstitels komt men nog plannetjes tegen ondertekend door J. Van den Heuvel, gezworen landmeter. Zodra hij te Nevele ingeburgerd was, werd hij er aangesteld als schatbewaarder van de kerkfabriek. Hij werd lid van de „gilde der berechting”, dit waren voornamelijk personen van de gemeente, die met een lantaarn het H. Sacrament vergezelden in de processie. Hij was ook lid van het bouwmeestersgenootschap, werd voorzitter van de armenraad en van de plaatselijke boerenbond. Op 16 september 1900 werd Joseph Van den Heuvel met eenparigheid van stemmen verkozen als bestuurder van de gemeentelijke tekenschool (4). Dit zou hij blijven tot aan zijn overlijden op 29 april 1908. Zijn echtgenote zou het tijdelijke met het eeuwige verwisselen op 2 november 1930. Voor de gemeentelijke tekenschool maakte hij als bestuurder ruim 44 plannen en

Bouwkundige Joseph Van den Heuvel in 1907.
(Foto uit de verzameling van Z.E.H. J. Van den Heuvel)

tekeningen, die dan gebruikt werden als didactisch materiaal in de afdeling bouwkundig tekenen. Joseph Van den Heuvel bezat ook drie kiesstemmen voor Senaat en de Provinciale verkiezing en vier stemmen voor de gemeenteraad.

Als bouwkundige kon hij een rijk palmares voorleggen en kreeg hij vele opdrachten. Te Vosselare ontwierp hij een reeks huizen gelegen rond een middenplein. Het complex kreeg de naam „Rusthof”. De huisjes werden gebouwd op kosten van de familie August De Deurwaerder - Fobe. Minder gegoede inwoners van Nevele en Vosselare vonden er een onderdak (5).

De belangrijke werken aan de Sint-Mauritiuskerk van Nevele stonden onder zijn kundige leiding. Deze kerk had verschillende soorten van ramen. In 1895 ontwierp hij twee plannen voor het eenvormig maken van de ramen van de zuid- en noordgevel in de Sint-Mauritiuskerk en de O.L.-Vrouwbeuk. De gothische ramen werden voorzien van pijlers in witte hardsteen en de segmentboogvormige ramen van de O.-L.-Vrouwbeuk werden gelijkge maakt aan deze van de zuiderbeuk. In 1899 kreeg hij opnieuw een opdracht om de twee segmentboogramen om te vormen in gothische. Alle ramen kregen nieuwe pijlers in witte hardsteen (6). Verder kreeg hij als bouwkundige allerlei opdrachten. De lijst van zijn prestaties is zo veelvoudig als verscheiden (7).

Ans (7 bis): Couvent des Filles de Charité, maison de la Providence.

Ans: Maison centrale.

De twee zusters van Joseph Van den Heuvel, Rosalie en Marie-Thérèse waren Dochters van Liefde van Sint-Vincencius a Paolo. Ze verbleven te Ans, zo dachten zij aan hun jongere broer -architect.

Brugge: Een kapel voor de Congregatie.

Deurle: Vernieuwingswerken aan de kerk.

Gent: Nieuw dakgebinte aan de kapel van Sint-Eligius.

Liège: Een brug genaamd „Pont de la Boverie”.

Liège: Een kerk „Eglise Saint Chrysostome”.

Lotenhulle: Plan voor hofstede in de wijk Prosdije.

Meigem: Ontwerp voor herstellen en vergroten van de parochiale kerk.

Nevele: Ontwerp van een kapel voor de heer Mulle de Terschueren (8).

Vosselare: Ontwerp voor herstelling van de kerk.

Vosselare: Ontwerp voor verandering en verlagen van het dak van de twee zijbeuken van de parochiale kerk Sint-Eligius.

Vosselare: Ontwerp voor het bouwen van een kapel (dit ontwerp werd echter niet uitgevoerd).

Op zijn naam staan nog een vijftiental plannen voor allerlei projecten die

Het gezin van Joseph Van den Heuvel ca. 1898 genomen in de Langemunt
(de foto is een albuminedruk).

v.l. n.r. meid, Joseph Van den Heuvel, Gaston Van den Heuvel, later
architect te Knesselare, zoon Maurice of Jozef, moeder Sylvie Steyaert
en Isabella Van den Heuvel, die alleen te Nevele bleef wonen.
(Foto uit de verzameling van Z.E.H. J. Van den Heuvel.)

jammer genoeg niet nader genoemd worden o.m. plannen voor een casino, een gemeentehuis, een kapel, een kloosterkerk, een kazerne, een psychiatrisch centrum, een kunstnijverheidsmuseum, schoolgebouwen en stallen voor paarden (9).

Zijn deze ontwerpen uitgevoerd op bestelling, of zijn ze getekend als studiemateriaal voor de Nevelse tekenschool? We konden echter vernemen van Z.E.H. J. Van den Heuvel, dat deze ontwerpen dateren uit zijn studietijd aan de Akademie van beeldende kunsten der stad Mechelen.

Hij maakte ook een plan voor een stokerij, die door zijn kinderen zou geleid worden. Hiervan bestaat zelfs een register dat ons echter niet toelaat de werking van de stokerij na te gaan.

Waarom nu die stokerij? De reden ligt voor de hand. De schoonvader van Joseph was een bekend fabrikant van de „Elixir les Eperons d'or” dat te Brugge gemaakt werd in de Oude Burg, achter de Halletoren. Wat te Brugge kon, wou hij ook te Nevele proberen. Wegens de ziekte en de dood van Joseph Van den Heuvel is dit plan nooit uitgevoerd.

Deze verdienstelijke bouwkundige overleed te Nevele op 29 april 1908.

Stippen we nog aan dat een zoon van Joseph, namelijk Gaston Van den Heuvel, ook bouwkundige was en naar Knesselare uitweek. Op zijn naam staat de uitvoering van het vergroten van het schip van de kerk te Kanegem. Het plan was van architect Joseph Van den Heuvel. In die tijd was Z.E.Heer Gustaaf De Maitre daar pastoor en hij wou te Kanegem de mooiste en grootste kerk van de streek. Nu wordt ze de „Kathedraal van Kanegem” genoemd.

Met architect Van den Heuvel werden per koets de abdijkerken van Grimbergen, Averbode en Tongerlo bezocht. Wegens een slepende ziekte diende hij de uitvoering van dit project aan zijn zoon Gaston over te laten. Nog een detail: in 1910 was te Kanegem, als zondagsonderpastoor, Cyriel Verschaeve werkzaam (10).

Op naam van Gaston Van den Heuvel staat het ontwerp tot vergroting van het schip en restauratie van de kerk van Deurle in 1911 (11).

A. JANSSENS - J. LUYSSAERT

Plannen van Joseph Van den Heuvel voor projecten in West-Vlaanderen berusten in het Provinciaal Cultureel archief Boeverbos, Sint-Andries-Brugge.

Plannen van Oostvlaamse projecten werden gedeponereerd in het Rijksarchief Gent, als „Legaat Van den Heuvel” (inventaris 191/7. n° 7703).

18 Joseph Van den Heuvel (links) als directeur - leraar van de Nevelse tekenschool jaar 1896 - 1897, afdeling bouwkunde.
(Foto Z.E.H. J. Van den Heuvel)

De volgende personen komen voor op de foto Van Heirzele Alfons Nevele, Van Overbeke Richard Merendree, De Weyre René Lovendegem, Bekaert Philemon Merendree, Van Wonterghem Emiel Nevele, Viane Jozef Hansbeke, Hanssens Prosper Nevele, Van Holsbeke Jozef Merendree, Van Kerrebroek Theofiel Landegem, Goderus Emiel Poesele, Van den Berghe Louis Landegem, Roets Desiré Merendree, Viane Bruno Hansbeke.

Noten

1. G.A. Nevele, bevolkingsregister Nevele, 1880 - 1890.
2. J. VAN DEN HEUVEL, *Stamboom van de familie Van den Heuvel*, z.d., eigen beheer.
3. Mondelinge gegeven van Z.E.H. J. Van den Heuvel.
4. Documentatie museum Rietgavestede, notulenboek van de gemeentelijke tekenschool Nevele.
5. J. VAN DE CASTEELE, *Het rusthof te Vosselare en zoals C. Buysse het zag in „Het Hofje”*, in *Het Land van Nevele*, jg. VI (1975), afl. 4, blz. 181 - 215.
6. Documentatiemuseum Rietgavestede, drie oorspronkelijke plannen van werken aan de kerk van Nevele.
7. Dank aan Dr. H. Coppejans - Desmedt, departementshoofd van het Rijksarchief te Gent, die deze inventaris heeft bezorgd.
7. bis Ans ligt ten noorden van Luik, tussen deze stad en Rocourt.
8. A. JANSSENS, *Kapel van O.L.Vrouw van Lourdes te Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. XVIII (1987), afl. 3, blz. 177 - 187.
9. Zie noot 7.
10. P. DE ZUTTER, *Beelden uit het oude Kanegem*, in *De Roede van Tielt*, jg. IV (1973), nr. 1 - 2, blz. 79.
11. U. VAN DEN HEUDE, *Jubileumboek, 150 jaar Sint-Aldegondiskerk te Deurle*, (1835 - 1985), 1985.

De foto's komen uit de verzameling van Z.E.H. Jozef Van den Heuvel, Brugge.

Naschrift

De Nevelse bouwkundige Joseph Van den Heuvel had nog een zoon Jozef (°Nevele 15.8.1889 - † Antwerpen 25.12.1966). Hij was filoloog en schreef een proefschrift over dialectologie dat bekroond werd door de Koninklijke Vlaamse Academie.

Tijdens de eerste wereldoorlog werd hij als krijgsgevangene naar Soltau en Göttingen gevoerd.

Na de oorlog was hij een tijdlang lid van de Frontpartij. Hij werd gevangen genomen, maar mede door toedoen van Frans van Cauwelaert na zes maanden vrijgesproken.

We zijn van plan om in de toekomst een uitvoerige studie aan deze Nevelse filoloog te wijden.

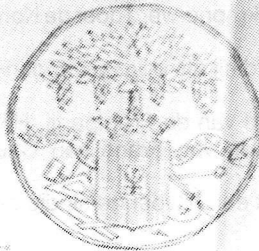
AKADEMIE
VAN
BEELDENDE KUNSTEN
DER STAD MECHELEN.

Dijfchap van het Schooljaar

1873 - 1874

*Werkstuk van Aankomst van
Werktuigen naar de Natuur*

Opgeleverd door Jos Van den Heuvel

DE BESTUURDER,

J. G. G. G.

Getuigschrift uitgereikt aan Joseph Van den Heuvel door de
Akademie van Beeldende kunsten der stad Mechelen.
(Documentatie Z.E.H. J. Van den Heuvel.)

Literatuur:

W. PEE, *Dr. Jozef Van den Heuvel*, in *Taal en Tongval*, jg. XX (1967), blz. 7 - 14.

G. PLOMTEUX, *Jozef Van den Heuvel*, in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, 1973, blz. 658 - 659.

J. TAELDEMAN, *Dr. Jozef Van den Heuvel*, in *Het Land van Nevele*, jg. I (1970), afl. 3, blz. 16 - 20.

SPREKENDE STENEN TE SINT-MARTENS-LEERNE

De gedenkplaat van Carlos van Crombrugge

Wie zich vóór de kerk van het eerste Leerne bevindt zoals Sint-Martens-Leerne in de volksmond soms wordt aangeduid - komende uit de richting Gent of Nevele bemerkt links naast de dubbele ingang deur een grote bronzen herdenkingsplaat. Deze plaat, een constructie van de kunstenaar Vindevogel, werd onthuld op 1 juli 1956.

Zij herinnert aan het vijftigjarig ambtsjubileum van jonkheer Carlos van Crombrugge, burgemeester van Sint-Martens-Leerne van 1906 tot 1956. De plaat meet 69 cm op 124 cm en is vertikaal aan de kerkgevel bevestigd. Bovenaan bevindt zich een medaillon van 40 cm doorsnede waarop het hoofd van de jonkheer in zij aanzicht is weergegeven.

Verder lezen we volgende tekst:

ST. MARTENS LEERNE
hulde en dank
bij het 50 jarig
Burgemeesterschap
van
JHR Carlos van Crombrugge

Daaronder wordt vermeld welke leden van de familie „van Crombrugge” het burgemeesterschap waarnamen in deze gemeente en helemaal onderaan staat de onthullingsdatum vermeld.

Zo blijkt dat sinds 1818 een van Crombrugge burgemeester was in dit Leiedorp met weliswaar een onderbreking van 12 jaar na de Belgische onafhankelijkheid (*).

Achtereenvolgens waren er Lievin (1818-1819) en zijn broer Joseph (1820-1825). Dezelfde Joseph werd van 1825 tot 1830 burgemeester van Gent. Hij was lid van de Raad van State en van de Staten-Generaal en was een der meest opmerkelijke Gentse politici tijdens het Hollands Bewind. Charles van Crombrugge volgde hem op van 1825 tot 1830 in het landelijke Leerne. Napoleon, Charles' zoon, werd in 1842 tot burgemeester benoemd. Hij was het die het kasteel vergrootte en er diverse veranderingen liet aanbrengen. Naar het voorbeeld van zijn voorganger doet hij het grondbezit van de kasteelbewoners groeien door de aankoop van omliggende gronden en hoeven. Hij

(*) P. van den Meersschaut droeg toen de burgemeesterssjerp.

laat ook diverse lanen aanleggen die het landgoed een Frans tintje geven. Na 45 jaar burgemeesterschap wordt hij in 1887 opgevolgd door zijn zoon Charles. Deze laat om het kasteel het park en de vijver aanleggen.

Charles huwde met Valérie Bauwens die hem drie kinderen schonk: Carlos, Jeanne en Yvonne.

Carlos, Maurice, Lievin, Marie van Crombrughe werd op 15 september 1880 te Gent geboren. In 1906 volgt hij zijn vader op als burgemeester. Twee jaar later, op 19 november 1908, huwt hij met Germaine Colle (°Dronen 06.02.1888 - † Sint-Martens-Leerne 11.09.1952).

Uit dit huwelijk wordt één zoon geboren: Carl - Robert (°22.10.1910). Deze

BID VOOR DE ZIEL VAN

JONKHEER

CARLOS - MAURICE - LIEVIN - MARIE
van CROMBRUGHE

Oud-Burgemeester van St-Martens-Leerne (1906-1956)

Ridder in de Leopoldsorde - Ridder in de Kroonorde...

geboren te Gent de 15 september 1880 en er
overleden op 15 juni 1960.

zal zijn vader als burgemeester opvolgen en wordt zo de laatste burgervader van Sint-Martens-Lerne dat eind 1976, na de fusies van de gemeenten, bij Deinze wordt gevoegd. Sindsdien trok de familie van Crombrugghe zich ook uit de actieve politiek terug.

Carlos van Crombrugghe werd op 28 december 1929 „toekenning van adeldom” verleend, vandaar dat hij van dan af de titel van „jonkheer” mocht dragen. Hij overleed te Gent, na een pijnlijke ziekte, op 15 juni 1960. Zijn stoffelijk overschot werd bijgezet in de grafkelder van de familie op het kerkhof van Sint-Martens-Lerne.

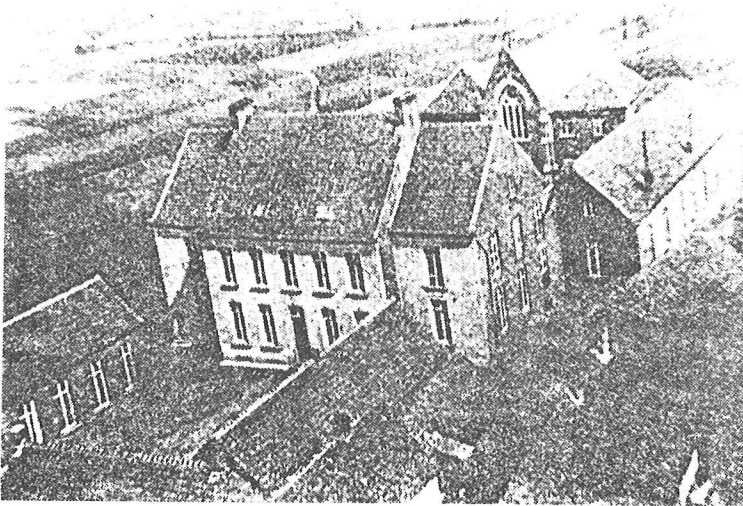
André Bollaert
Poesele

Geraadpleegde werken:

F. DE POTTER en J. BROECKAERT, *Geschiedenis van Sint-Martens-Lerne*,
J.H. WILLEMS en H. LAMANT, *Armorial Français*, Tome V, fascicule 3,
1963-1973.

HET KLOOSTER TE HANSBEKE EEN VERDUIDELIJKING

In het herdenkingsboek „Het klooster en de Zusters Franciscanessen (Crombeen) te Hansbeke, uitgegeven door de heemkundige kring Het Land van Nevele, werd op pagina VI een luchtfoto van het klooster afgedrukt. Deze foto, op mijn vraag gereproduceerd door Antoine Janssens conservator van het heemkundig museum Rietgaverstede te Nevele, werd overgenomen uit het werk van E. Soens: „Historische schets van het gesticht der EE. Zusters Franciscanessen van Gent, geheeten Crombeen, bij het tweehonderdjarig jubelfeest van zijn bestaan” dat in 1915 van de pers kwam. Dit jaartal, dat aan de ondertiteling van de overgenomen foto toegevoegd werd, kan aanleiding geven tot enige verwarring want deze luchtopname is (zoals Guido Van der Vennet, directeur van de Vrije Gemengde Basisschool van Hansbeke, me terecht opmerkte) immers van vroegere datum.

Inderdaad, enerzijds bemerkt men op de foto vooraan de in 1846 gebouwde gelijkvloerse klaslokalen en het zadeldak met schouw en noordelijk nokeinde van de eerste bewaarklas uit 1875, achteraan ziet men de merkwaardige westgevel van de in 1884 vernieuwde kloosterkapel tussen de omstreeks 1890 opgetrokken kostgangerskamers in de oostvleugel van het godshuis. Ander-

zijds komt het in 1909 verbouwde weeshuis met verdieping, noch het in 1905 opgerichte poortgebouw, niet op de luchtfoto voor. Deze opname moet derhalve gedateerd worden tussen 1890 en 1905. Mogelijk werd de foto genomen in 1896 ter gelegenheid van het gouden jubileum van de stichting van het klooster.

A.M.

ADDENDA BIJ DE GESCHIEDSCHRIJVING OVER DE ORGELMAKERS LOVAERT

Evarist Lovaert

Verliet Gent met onbekende bestemming. In het familiearchief van de orgelbouwers Delmotte in Doornik bevindt zich een naamkaartje van een zekere *E. Lovaert, Charleroi, réparateur d'orgues*, gedateerd 1881. Vermoedelijk is hij dus zijn kansen gaan wagen in Wallonië.

Deze Lovaert signaleert aan Delmotte dat er werken te doen zullen zijn aan het orgel in Gerpinnes.

Bron:

R. Servais: „Les facteurs d'orgues Delmotte / Cent ans d'activités en Tournaisis relevées par leurs archives (1821-1920)”, 2 vol.; doctoraatsthesis U.C.L., Louvain-la Neuve, 1986.

Gent, beiaard Baudeloo

„Inventaire archéologique de Gand, Fasc. IV, déc. 1897” (publ. par la Soc. d'Hist. et d'Arch. de Gand):

Le Carillon de Baudeloo: ... En 1860, Ed. Lovaert obtint l'autorisation d'y adapter un clavier de son invention, et l'on fit fondre, à cette occasion, sept nouvelles cloches; mais la ville ne fit pas l'acquisition du clavier de Lovaert. ... 25 nov. 1897 P. Bergmans

Gent, kerk O.L.Vrouw & St.-Pieter

In 1883 dient Louis Lovaert, zoals nog andere orgelmakers, een voorstel in tot verbouwing van het orgel. Geen enkel van deze voorstellen werd uitgevoerd. In het kerkarchief treft men echter, op een klein blaadje papier, volgende tekst aan:

Lovaert -

Blaasbalk S^e Micheels in 1856

Blaasbalk Seevergem - 1872

Blaasbalk Swynaerde - 1872

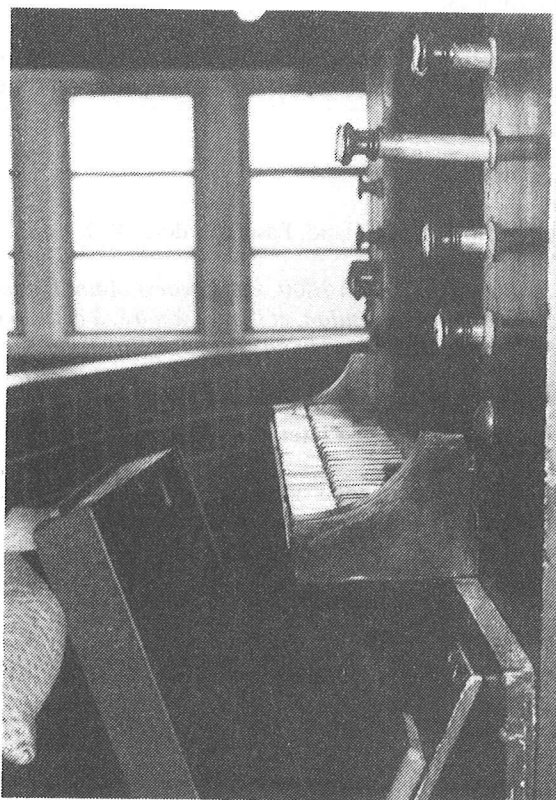
Blaasbalk Artseele f 600 - 1878

Nieuwe orgel Ruysede in 1872

Nieuwe orgel Vinderhout in 1876

Blaasbalk Nevele in 1870

Kuysschen f 300”,-

Het oude orgeltje van Hemiksem-Statie.
(Foto P. Roose.)

Blijkbaar had het kerkbestuur inlichtingen ingewonnen, en was dit een nota met referenties aangaande Lovaert.

Lemberge

Totnogtoe was de auteur van het orgel niet geïdentificeerd. Het blijkt een werk van Leonard Lovaert te zijn, uit 1835.
Zie Bibliografie onder nr. 14.

Ursel

Tijdens een onderzoek in februari 1982 van het Van Peteghem-orgel uit 1749, troffen wij op de grootste pijp van wat thans een Flageolet 2 voet is, de volgende inscriptie aan:

L. Lovaert Nevele 1844

De vijf grootste pijpen van dit register zijn toe te schrijven aan Lovaert, de verdere zijn (opgeschoven) pijpen van de Larigot van Van Peteghem.

Moerbeke

Archivalische bevestiging dat het inderdaad een orgel van Lovaert betreft; gebouwd in 1845-46.

Zie Bibliografie onder nr. 13.

Viane

Archivalische bewijzen dat het niet om een werk gaat van Lovaert, maar van Maximilien van Peteghem uit Gent, 1845.

Zie Bibliografie onder nr. 13

Gent, St.-Annakapel

Het betreft de voormalige St.-Annakapel, die gelegen was in de Lange Violettenstraat, voordat de huidige parochiekerk op het J. van Arteveldeplein gebouwd werd. Het oude orgeltje van L. Delhaye, uit het begin van de XVIIe., is bewaard gebleven en bevindt zich thans in de O.L.Vrouwekerk

(Madonna-wijk) in Langemark.

Bij een onderzoek in januari 1989 vonden wij op een pijp van het Cornet-register volgende inscriptie:

Gekuist door Evarist Lovaert

Orgelmaker te Gend

den 4 oct. 1854

Gent, St.-Michielskerk

1856, nieuwe blaasbalg.

cfr. supra, onder Gent, O.L.Vrouw & St.-Pieter.

De Lovaerts voerden ook nog andere werken uit aan dit orgel (De Volder, 1818), o.m.in 1867.

Berten De Keyzer stelde in 1951, bij de inwijding van het nieuw orgel, een brochure samen met als titel „Orgelhistorie in de St.-Michielskerk / Gent”.

Op blz. 21 schrijft hij:

Het orgel van De Volder heeft in de loop der jaren veelvuldige wijzigingen ondergaan. De meest grootscheepse restauratie werd uitgewerkt door Evarist Lovaert en zonen. Hij vernieuwde met zekerheid de windlade en schreef er zijn naam in. Lovaert was een Gents orgelbouwer en meteen een wonderheerschap. Wij bezitten van hem een schrijven waarin hij aan Cavaillé-Coll een bezigheid vraagt in een van zijn ateliers. Hij voegt er zeer bescheiden aan toe: „étant éléver dans cet art depuis mon enfance, j'en comprend a peu près toutes les parties soit pour accorder les orgues, soit pour aller aider au placement au réparation ou pour la facture des tuyaux. J'ai aussi l'avantage d'être musicien de toucher l'orgue et le piano...” Ook het antwoord van Cavaillé-Coll hebben wij kunnen terugvinden waarin de grote meester hem eenvoudig aan de deur zet om redenen die wij hier niet kunnen mededelen omdat het ons te ver buiten onze opdracht zou voeren. Lovaert ontving voor zijn restauratie de som van 4.000 fr.

Ruiselede

Zevegem

Zwijnaarde

1872;

zie onder Gent, O.L.Vrouw & St.-Pieter.

Aarsele

1878;

zie onder Gent, O.L.Vrouw & St.-Pieter.

Hemiksem-Statie

Het oude orgeltje dat zich in deze nieuwe kerk bevindt, is vermoedelijk afkomstig uit een of ander klooster en was in het bezit geraakt van de Gentse organist G. Verschraegen. Deze verkocht het in 1950 aan de parochie Hemiksem-Statie.

Aan dit orgel moet ooit gewerkt zijn door Leon Lovaert of zijn zonen: de vorm van de bakstukken aan het klavier is typerend voor Lovaert. (Vergelijk met de oude foto van Deurle, zie Bibliografie sub nr. 8.)

Bron:

A. Fauconnier & P. Roose: orgelinventaris „Het Historisch Orgel in Vlaanderen”, deel III A (arr. Antwerpen), uitg. Rijksdienst voor Monumenten- & Landschapszorg, Brussel, 1983; blz. 482-486.

Sint-Lievens-Houtem

J. Van Vlaenderen, pastoor (thans op rust), noteerde volgende gegevens uit het kerkarchief:

+ Boek beraadslagingen:

De Kerkraad van St.-Lievens-Houtem, in aandacht nemende de verklaring van den Heer Lovaert orgelmaker te Gent, uit de welke blijkt dat de blaasbalgen van den Kerkorgel in zeer slegten staat zijn en niet meer goed konden hersteld worden en dus moeten vernieuwd worden.

Gezien het hier bijgevoegd bestek tot het plaatsen van een blaasbalg (à reservoir), heeft de eer de bemachting te verzoeken om het werk te verrigten.

Gedaan te St.-Lievens-Houtem den 16 november 1886

+ Boek „Aerd der ontfangsten en Uytgaven”

Jaar 1887

03 Jan.: betaald aan Mr. Lovaert, orgelmaker te Gent voor het repareren, kuisschen enz der Kerkorgel, de somme van 280 fr.

24 Sept.: betaald aan Mr Lovaert, orgelmaker te Gent voor het plaatsen van eenen nieuwen blaasbalg à reservoir aan den kerkorgel 600 fr.

De vraag kan hier wel gesteld worden om welke Lovaert het gaat; Louis was overleden in 1884, Evarist was wellicht naar Wallonië uitgeweken, en dus blijft alleen Xaveer over als mogelijke uitvoerder van dit werk.

Patrick ROOSE

Geactualiseerde bibliografie-lijst m.b.t. de orgelmakers LOVAERT

Nota:

Bibliografie die vermeld werd in de eerste artikels van Gh. Potvlieghe (cfr. infra sub 1 en 2) wordt hier niet hernomen.

- 1) GH. POTVLIEGHE, *De familie Lovaert, orgel- en beiaardbouwers, extra-aflevering van Het Land van Nevele*, juli 1972, 44 blz.
- 2) GH.POTVLIEGHE, *Nieuwe gegevens over het werk van de orgelmakers Lovaert*, in *Het Land van Nevele*, juli 1972, afl. 4, blz. 209-227.
- 3) GH. POTVLIEGHE, *De orgelmakers Lovaert*, in *De Praestant*, XXIe jg., Tongerlo, 1972, blz. 66-67.
- 4) A. JANSSENS, *Nog over de orgelbouwer Leo Lovaert*, in *Het Land van Nevele*, 1973, afl. 1, blz. 17-18.
- 5) X., *Recital op het Lovaert-orgel te Poesele*, in *Het Land van Nevele*, 1973, afl. 2, blz. 110-112.
- 6) J. TAELEMAN, *Een Lovaert-fonds?* in *Het Land van Nevele*, 1973, afl. 2, blz. 112-113.
- 7) GH.POTVLIEGHE, *De orgelmakers Lovaert*, in *De Mixtuur*, nr. 14, Schagen (NL), juli 1974, blz. 264-266.
- 8) Tijdschrift *De Mixtuur*, Schagen (nL), nr. 15, nov. 1974:
op de frontpagina (blz. 285) reproductie van een foto met onderschrift:
Historische foto van de organist te Deurle, aan het vroegere Lovaert-orgel.
Door de „restauratie” is niets van wat op deze foto zichtbaar is, bewaard gebleven. De bakstukken van het klavier zijn typerend voor Lovaert.
- 9) GH. POTVLIEGHE, *Lovaert-orgels*, in *De Mixtuur*, nr. 15, Schagen (NL), nov. 1974, blz. 294-301.
(beschrijving van een tiental orgels)
- 10) GH. POTVLIEGHE, *Lovaert*, in *Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen*, deel IV, Brussel, 1974, blz. 218.
- 11) GH. POTVLIEGHE, *orgelinventaris „Het Historisch Orgel in Vlaanderen”, deel I (Oost-Vl.)*, uitg. Rijksdienst voor Monumenten- & Landschapszorg, Brussel, 1974; zie blz. 94, 102, 109, 141, 160, 194, 252, 301, 315, 341, 351, 365, 366, 380, 403, 415, 420, 469 en 473.
- 12) J. LUYSSAERT, *De familie Lovaert, orgel- en beiaardbouwers*, in *De Autoerist*, 1978, blz. 529.
- 13) G. VAN BOCKSTAELE, *Het Lovaertorgel te Moerbeke (Geraardsbergen)*, in *Het Land van Aalst*, 38^e jg., nr. 5-6, 1986, blz. 278-285.
- 14) R. BUYSSE: *Een Lovaert-orgel te Lemberge*, in *Het Land van Nevele*, 1989, afl. 1, blz. 66-71.

P.R.

**DE VERBINTENIS TUSSEN OBRECHT VAN
WESTKEERKE EN DE KERKMEESTERS VAN NEVELE
INZAKE HET BESCHILDEREN VAN EEN
RELIKWIEKAST IN 1479**

Bladerend door de schepenboeken werd onze aandacht getrokken op een eerder afwijkende akte: „In dit folium behoort te stane een kennise ghedaen bij Obrecht van Wiestkerke, scildere, van zekeren belofte die hij doet den kercmeesters van Neve(le) ende staet f° CLVI” (1). Blijkbaar had de griffier geen plaats meer gehad om deze akte op te schrijven en had hij ze daarom tien folio's verder genoteerd. Nieuwsgierig zochten we dan ook enige bladen verder naar de akte en ontdekten een zeer belangrijk document:

„Dat **Obrecht van Westkerke**, schilder, kent dat hij onder zekeren voorwaarden tusschen hem an deen zijde, ende den kercmeesters van de stede vrij prochije van **Nevele** an dander, belooft heeft hem verbonden te scildene den fierter van Sente Mauweryssus staende te Nevele vors. met zulken weerke ende in de manieren dat verclaert een cedulle ende voorwaerde rustende onder de vorn. keercmeesters dwelke hij belooft te leverne wel scilt ende vulle wrocht, onthier ende Kerstavond eerstcommende, daer voren hij hem verbint ende alt't zine ende dit mede der somme van VIII 1b g. die zij hem de vorn. keercmeesters, te wetene **Michiel Van Horenweghe** ende **Ohmer Van der Vennet** beloven te betalen tallen tijden alt hijt an hemlieden begheeren zal, ende emmer de vulle betalinghe te doene ter daten van der leveringhen. Ende waert zo dat der vors. fierter niet wel bij hem ghestoffeert ende ghewrocht en ware van scilderijen, redelic ende alzoet behoort, naer thinhoudene ende uutwysene van de vorn. cedullen ende voorwaerde, so belooft dan de vors. **Oebrecht** voor de fierter in 't gheheel te ghevene XIII 1b g., verzekert als boven ende voort ziin borghe over hem ende elc over al, **Lieven Biljau**, **Jan Biljau** ende **Piet Van Lare**. Actum VIII in meye anno LXXIX.” (2)

Deze akte leert ons dat de schilder Obrecht van Westkerke op 8 mei 1479 beloofd heeft aan de kerkmeesters van Nevele de relikwiekast van St.-Mauritius te stofferen volgens een vooraf bepaald ontwerp, dat berust bij de kerkmeesters. De uitvoering moet degelijk en voltooid zijn voor Kerstavond 1479. De beschildering gebeurt in het atelier van de kunstenaar, die moet instaan voor het transport. Voor dit werk ontving de schilder een enorm hoog bedrag van 8 pond groten van de kerkmeesters Michiel van Horenweghe en Omer van der Vennet. Alhoewel we de omvang van het werk niet juist kennen, hebben we hier toch de indruk dat Obrecht van Westkerke goudverf gebruikt heeft voor de uitvoering. Ongewoon is het feit dat de schilder direkt bij de levering van de beschilderde kast zijn volledig loon ontving. Dit aspect en

ook het feit dat het hier gaat om een tamelijk hoog bedrag laten ons toe te stellen dat de kerkfabriek van Nevele in die periode zeer rijk moet geweest zijn. Indien de uitvoering van de polychromie niet zou beantwoorden aan het vooraf bepaalde ontwerp en aan de voorwaarden -gebruik van materialen en het op tijd leveren van de kast - dan moet de schilder 13 lb. g. schadevergoeding betalen aan de kerkmeesters. Als borgen voor Obrecht van Westkeerde treden op Piet van Lare, Jan en Lieven Biljau, doch de schilder belooft dat hij eerst en vooral zijn eigen goederen borg stelt. Het is duidelijk dat de opdrachtgevers enkele faciliteiten genoten. Ze kunnen binnen de termijn op een door hen gekozen tijdstip reeds een afbetaling doen en indien de schilder in gebreke was moest bij 13 lb. gr. betalen, terwijl hij maar 8 lb. ontving voor het werk. Over de schilder zelf hebben we verder niets meer kunnen achterhalen, doch de uitvoering kan gezien worden binnen een economische opbloei, waardoor talrijke Gentse kunstenaars opdrachten kregen voor kerken tussen Gent en Oudenaarde (3) en zelfs verder (4). Het was trouwens niet de eerste maal dat Gentenaars in de late middeleeuwen werkzaam waren voor de kerk van Nevele. Op 13 oktober 1453 kreeg Pieter Boone, die mogelijks een familielid was van de Gentse beeldhouwer Cornelis Boone, de opdracht om het „orloye” met slagwerk van de klok te maken voor de St.-Mauritiuskerk. Hij beloofde tevens dat hij 20 jaar zou instaan voor het onderhoud van het uurwerk (6). Ook voor inwoners van Nevele waren Gentse kunstenaars werkzaam, zo was „Mergriete, Philips wedewe van Wonterghem, van Nevele, sculdich Rogeere van der Wostinen, den scildere, vier lb. xvij s.gr. tro.” (6) op 2 oktober 1382. Spijtig genoeg is het waardevolle schrijn niet tot ons gekomen door vernielzucht van de beeldenstormers, die het land van Nevele teisterden (7).

Rudy van Elslande

Noten

1. S.A.G., jaarregister 301-355, 1478 - 1479, f. 146.
2. S.A.G., jaarregister 301-355, 1478 - 1479, f. 156.
3. R. VAN ELSLANDE, *Het retabel van Ghijselbrecht van Meerlo voor de O.L. Vrouw-Hemelvaartkerk te Nieuwerkerken*, in *Lineal* (ter perse).
4. R. VAN ELSLANDE, *Het retabel van Filips Clincke en Jan van der Bruggen voor de kerk van Mere*, in *Tijdschrift van Erpe-Mere* (ter perse).
5. R. VAN ELSLANDE, *Het retabel van Cornelis Boone in opdracht van de mecenas Nikolaas van der Zickelen en de kerkmeesters voor de kerk van Nazareth*, in *Scheldeveld* (ter perse).
6. S.A.G., jaarregister 1382 - 1383, f. 7.
7. R. VAN ELSLANDE, A. EVRARD, *Een Kruisiging van Hugo van der Goes te Vosselare*, in *Het Land van Nevele*, jg. XIV (1983), afl. 4, blz. 271, 296 - 298.

A. JANSSENS ONTVANGT HET DR. JOZEF WEYNS-EREMERK

Elk jaar organiseert het Landelijk Verbond voor Heemkunde in een van de Vlaamse provincies zijn Landdag. Ter gelegenheid van die Landdag wordt een speciale prijs toegekend, het Dr. Jozef Weyns - eremerik, aan leden van het Verbond voor heemkunde die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt in de beoefening van de heemkunde, in de geest van wijlen Dr. Jozef Weyns.

Dit jaar was het de beurt aan Oost-Vlaanderen om een kandidatuur in te sturen. De heemkundige kring „Het Land van Nevele” en „Scheldeveld” uit Sint-Martens-Latem stelden de heer A. Janssens uit Nevele voor om het Dr. Jozef Weyns - eremerik te ontvangen.

Dat A. Janssens deze hoge onderscheiding dik verdiend heeft, blijkt uit het overzicht van zijn heemkundig werk.

Reeds in 1942 begon A. Janssens met het verzamelen van prentkaarten van Nevele, landkaarten en bidprentjes. Wapens en uniformen uit de Tweede wereldoorlog waren de eerste voorwerpen van zijn verzameling.

In de oorlogsjaren reed A. Janssens met een eenvoudig fototoestel door de streek en fotografeerde zijn omgeving: oude huizen, bakhuizen, hoeven, kapellen, kruispunten, merkwaardige vergezichten. Deze foto's vormden het begin van zijn documentatie.

In die oorlogsjaren deed hij ook zijn eerste archeologische vondsten en -opgravingen. De voorwerpen bewaarde hij niet alleen, maar hij beschreef ze op een nauwkeurige manier.

Al vlug werd hij een vaste medewerker voor het invullen van vragenlijsten. Zo kon dr. Jozef Weyns ondermeer van Janssens' boedellijijsten gebruik maken voor zijn meesterwerk „Volkshuisraad in Vlaanderen”.

Wat ook maar gepubliceerd werd over heemkunde, geschiedenis of volkskunde in het algemeen en over het Nevelse in het bijzonder probeerde A. Janssens te kopen of te verwerven. Zijn bibliotheek mag tot de rijkste van ons werkgebied worden gerekend.

Nog steeds vult hij zijn collectie bidprentjes en postkaarten aan. IJverig blijft hij zoeken naar oude foto's, zowel van mensen, verenigingen, gebeurtenissen als gebouwen. Bij elke foto hoort een fiche met uitleg.

Reeds van bij het begin van zijn heemkundige opzoekingen maakte hij gebruik van de eigentijdse technische middelen, film en bandopname. Beroepen die dreigen uit te sterven (klompenmaker, kuiper) heeft hij gefilmd en

tientallen personen konden op zijn bandopnemer hun verhaal vertellen. Bij vele opnamen door de Vlaamse Televisie was A. Janssens in Nevele de heemkundige raadgever, zo ondermeer voor „Het gezin van Paemel” van C. Buysse.

Tekeningen en foto's van de opbouw en de doorsnede van oude (verdwenen) gebouwen vullen zijn documentatie aan. Zijn technische opleiding tot schrijnwerker was en is hem hierbij een welgekomen hulp.

Sluitstuk uit zijn heemkundig werk is wel zijn museum.

Reeds vanaf 1942 verzamelde hij alles wat met de heemkunde van het Land van Nevele verband hield. Eindelijk in 1963 werd het heemkundig museum „Rietgaverstede” geopend in aanwezigheid van Dr. J. Weyns. In 1964 werd het museum uitgebreid met een literaire afdeling, waarin ondermeer een 20-tal handschriften van werken van C. Buysse berusten. Deze handschriften werden door A. Janssens uit oud papier gered.

Het museum zelf bestrijkt het hele leven in ons heem: geschiedenis, oude en verdwenen ambachten, een keuken en pronkkamer, oude kledij en klederdrachten, plaatselijke brandweer, letterkunde, landelijke politie, landbouw, folklore, landbouwgerief en volksdevotie.

Over al deze thema's publiceerde A. Janssens in diverse tijdschriften zoals „Appeltjes van het Meetjesland”, „De Belgische Molenaar”, „Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde”, „Het Land van Nevele”, „Ons Heem”, „Oostvlaamse Post” en „Oostvlaamse Zanten”.

Voor het totaal van zijn heemkundig werk ontving A. Janssens in 1977 de Reinaert-prijs als verdienstelijk heemkundige in Oost-Vlaanderen.

In 1980 ontvingen J. De Vos en A. Janssens voor hun historisch werk „Het „Lyskanaal. Nevele, mei 1940” de jaarlijkse prijs van de provincie Oost-Vlaanderen voor populair-vulgariserend werk.

Het was dan ook een bijzondere vreugde voor „Het Land van Nevele” toen we vernamen dat Antoine het Dr. Jozef Weyns- eremerk zou ontvangen.

Als besluit van de Landdag te Laarne op 17 september 1989 werd de oorkonde officieel aan A. Janssens overhandigd.

Verbondsvoorzitter J. Gerits bracht hulde aan de laureaat. Uit de handen van mevrouw weduwe J. Weyns ontving Antoine de sierlijke oorkonde, die geldt als bekroning van zijn heemkundig werk. Mevrouw Janssens werd letterlijk in de bloemen gezet.

Zichtbaar ontroerd besteeg A. Janssens het spreekgestoelte en dankte in de volgende bewoordingen.

Kasteel van Laarne 17 sept. 1989

Geachte Jonker en Mevrouw, Geachte mevrouw Weyns, Geachte Heer Voorzitter en bestuursleden van het Verbond voor Heemkunde, Geachte Heer Voorzitter en bestuursleden van de Gouw Oost-Vlaanderen, Geachte Dames en Heren.

Toen op 25 mei 1963 het eerste gedeelte van mijn privaat museum Rietgaverstede geopend werd door wijlen Dr. Jozef Weyns, samen met Jozef Van Rompaey, Raf Van den Abeele, Renaat Van der Linden, Richard Vankenhove, burgemeester De Pauw, schepenen Wannyn en Van Haver en vele heemkundigen uit de omgeving, sprak wijlen Dr. Weyns de wens uit in zijn toespraak „dat er verder zou worden gewerkt aan het museum ten bate van de heemkunde in het algemeen”. Ik heb toen de belofte gedaan aan de Verbondsvoorzitter en getracht zijn wens en mijn belofte waar te maken, maar heb nooit kunnen vermoeden dat 26 jaar later aan dat alles het Dr. Jozef Weyns -eremerk zou worden verbonden.

Geachte Mevrouw Weyns, mijn echtgenote en ik danken U van harte voor het uitreiken van de mooie en uitzonderlijke akte, des te meer omdat wijlen Uw echtgenoot toen de opening van het museum verrichtte. Dit eremerk zal een blijvende herinnering zijn aan hem die ik altijd bewonderd en gewaardeerd heb. Ik zal het in ere bewaren.

Mijnheer de Verbondsvoorzitter, Mijnheer de Gouwvoorzitter en alle bestuursleden, we danken U voor Uw tussenkomst tot het bekomen van het eremerk en deze plechtigheid. We danken ook de voorzitters en bestuursleden van de heemkundige kringen „Het Land van Nevele” en „Scheldevelde” die mij hebben voorgedragen voor het eremerk.

Uiteindelijk dank ik al de aanwezigen voor hun medeleven en de gelukwensen en alle dames en heren voor hun zo welwillende aandacht. Dank.

In naam van het bestuur van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” bracht voorzitter Jan Luyssaert op zijn beurt hulde aan Antoine.

Beste vrienden heemkundigen,

In naam van het bestuur van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” wil ik graag hulde brengen aan ons bestuurslid Antoine Janssens, nu hij het Dr. Jozef Weyns -eremerk heeft ontvangen.

Om Antoine op een treffende manier te huldigen heb ik geprobeerd op twee vragen een antwoord te vinden: wat is heemkunde en in hoeverre beantwoordt A. Janssens aan het beeld van de echte heemkundige.

Het begrip heemkunde kunnen we beter doorgronden wanneer we vertrekken van het Duitse woord „Heimatsforschung”: de studie van ons heem.

Met „Heimat” of „heem” bedoelen we dit geografisch gebied waar we zijn opgegroeid, waar we ons thuis voelen. Dit gebied is vaak duidelijk begrensd door landschappelijke of aardrijkskundige gegevens en is beperkt in de ruimte. De studie van dit heem behelst het totale leven in al zijn facetten zoals het zich in het verre of nabije verleden heeft afgespeeld en nog altijd verder afspeelt.

De heemkundige bestudeert de politieke, sociale, economische en culturele geschiedenis van zijn heem. Het godsdienstig leven, het kerkelijk leven, de architectuur, de taal, de literatuur, het volksleven, de archeologie, de ontspanning, de gebruiksvoorwerpen en huizenbouw, verkeersmiddelen en landschapsontwikkeling zijn deelfacetten van de heemkunde. Ik ben er mij ten volle van bewust dat deze lijst niet af is.

Als ik nu de bibliografie van A. Janssens overloop dan merk ik dat hij elk van deze domeinen uit de heemkunde heeft onderzocht en beschreven.

Maar een heemkundige moet meer zijn dan een vorser, een onderzoeker of een verzamelaar van oude voorwerpen.

Zijn grote waarde ligt in zijn mededeelzaamheid, zijn openheid naar andere heemkundigen.

Antoine Janssens heeft niet alleen het resultaat van zijn opzoeken gepubliceerd of een museum opgebouwd waarin het Nevelse leven uit vroegere jaren weer leeft.

Zijn mededeelzaamheid gaat veel verder: honderden mensen zijn al bij hem komen aankloppen om inlichtingen en niemand gaat teleurgesteld naar huis. Die bereidheid om heemgenoten te laten delen in zijn grote kennis is pas het kenmerk van een echte heemkundige. Antoine weet zeer goed, dat wat hij weet over zijn heem of wat hij bezit uit zijn heem er gekomen is door de medewerking van zoveel andere heemgenoten. Juist deze wisselwerking tussen ontvangen en mededelen is een kenmerk van A. Janssens dat we ten zeerste appreciëren.

Antoine Janssens beseft ook dat zijn opzoeken veel van hun waarde verliezen indien ze niet in een ruimer perspectief worden geplaatst.

Daarom volgt hij op de voet de algemene publicaties over aspecten van de heemkunde. Vanuit een ruimer kader, een diepere achtergrond probeert hij zijn publicaties over het „Land van Nevele” te plaatsen tegenover een gefundeerde achtergrond.

Om al deze redenen geloof ik dat Antoine Janssens het Dr. Jozef Weyns-eremerk verdiend heeft.

J. LUYSSAERT

HET KLOOSTER EN DE ZUSTERS FRANCISCANESSEN (CROMBEEN) TE HANSBEKE door Albert Martens

Het gebeurt wel meer dat over een kloostergemeenschap een historische schets wordt geschreven, waarin dan chronologisch het ontstaan van die gemeenschap wordt opgesomd. Voor de lezer is het een lijst van namen en data, maar over het hoe en het waarom van het ontstaan tast hij in het duister.

De geschiedenis schrijven van een kloostergemeenschap is zeker geen gemakkelijke opgave ook al liggen de documenten voor het grijpen, want ook hier mag de auteur zich niet laten verleiden tot ophemelende en verheerlijken-de beschouwingen, ook niet wanneer de studie als afscheid aan dat klooster bedoeld is.

In de zomer van 1988 verlieten de Zusters Franciscanessen van het Crombeen het klooster van Hansbeke waar ze sedert de stichting in 1846 werkzaam waren. Ruim 140 jaar verzorgden zij er gebrekkigen, zieken en bejaarden, waren zorgzame moeders voor weesjes en verlaten kinderen. In hun scholen gaven ze een degelijk onderwijs en een christelijke opvoeding aan de Hansbeekse jeugd.

Deze gebeurtenis was voor Albert Martens, bestuurslid van de heemkundige kring „Het Land van Nevele” de aanleiding om een diepgaande studie te schrijven over het ontstaan, de ontwikkeling en de bloei van het klooster te Hansbeke.

In een eerste gedeelte schetst de auteur de levensomstandigheden in Hansbeke in de eerste helft van de 19e eeuw. Net zoals in zovele andere Oostvlaamse dorpen had in die tijd bijna 20 % van de Hansbeekse bevolking geen inkomen en was dus aangewezen op steun. Meer en meer mensen deden een beroep op het armenbestuur zodat ook deze middelen stilaan uitgeput geraakten.

Om deze onkosten te beperken overwoog het armenbestuur een liefdadigheidsinstelling op te richten waarin hulpbehoevenden zouden ondergebracht worden en eventueel zouden tewerk gesteld worden.

Het was Jan Baptist van de Woestijne, kasteelheer van Hansbeke, die als grote weldoener ter hulp kwam. Hij liet in 1846 een dag- en kantwerkschool bouwen met een bijhorend kloosterpand. In datzelfde jaar kwamen de eerste Zusters Franciscanessen uit Gent naar Hansbeke. In de jaren 1848 - 1852 werd het klooster uitgebreid met een godshuis en een boerderij. Een zondags-

school volgde weldra.

Tijdens de schoolstrijd 1879 - 1884 nam de kloostergemeenschap een kordate houding aan en liet haar school als vrije instelling beschouwen. In 1890 werd een vleugel opgetrokken waarin betalende kostgangers hun levensavond konden doorbrengen en in 1909 werd een nieuw weeshuis gebouwd. In de eerste wereldoorlog was het klooster een toevluchtsoord voor vluchtelingen, angstigen, noodlijdenden, zieken en gekwetsten.

Na de oorlog begon de heropbouw van de klaslokalen van de lagere school. Tijdens de tweede wereldoorlog was het klooster opnieuw een toevluchtsoord voor vluchtelingen en een kampeerplaats voor soldaten.

Door de grote daling van het aantal kloosterroepingen onderging ook de personeelsbezetting in het klooster drastische wijzigingen. Langzaam werden alle posten bezet door niet religieuzen. Uiteindelijk verlieten de laatste zusters op 15 juli 1988 Hansbeke.

Albert Martens heeft met een grote zin voor het detail de geschiedenis van het klooster geschreven. Het cijfermateriaal en de statistieken heeft hij verwerkt tot goed leesbare teksten: we krijgen vlug een beeld van de bevokingsstructuur in Hansbeke. Maar hij blijft niet bij de weergave van de feiten en gaat op zoek naar de redenen van b.v. de grote armoede in Hansbeke in de eerste helft van de 19e eeuw.

We volgen tot in het kleinste detail de groei van het gebouwencomplex van het klooster. Vergelijkende schetsen illustreren die groei.

Hoewel de adellijke familie Jan Baptist van de Woestijne de grote weldoener van het klooster was, valt de auteur niet in het euvel deze heer te verheerlijken. Hij noemt hem wel liefdadig maar schetst tegelijk zijn grote bezittingen: hij was eigenaar van 17 % van de totale oppervlakte van Hansbeke.

Wat ons als heemkundigen natuurlijk boeit is de „petite histoire”. Wie waren de kloosterknechten, welke gebruiksvoorwerpen bezat het klooster, hoe werden de gasten van het godshuis te slapen gelegd, hoe zag hun leefruimte eruit, wie waren de kostgangers? Op al die vragen geeft A. Martens een uitvoerig antwoord.

Bijzonder waardevol is het overvloedige fotomateriaal. Naast luchtfoto's van het klooster - waarvan de oudste vermoedelijk dateert van 1896! - bevat het boek foto's van Hansbeke omstreeks 1900.

Ongetwijfeld heeft de auteur onmenselijke inspanningen gedaan om de personen op de vele groepsfoto's te identificeren. Zelfs op de oudste foto van 1899 kon A. Martens een aantal Hansbekenaren herkennen. Wie ziet niet graag zijn vader, moeder, grootvader of grootmoeder prijken tussen de

leerlingen van Hansbeke in 1899, 1900, 1912, 1919 en later! Herinneringsfoto's uit het kloosterleven zelf ontbreken ook niet.

Een lijst met namen van eigenaars, biografieën van de opeenvolgende kloosteroversten en geestelijke directeurs en een alfabetische lijst van alle Zusters Franciscanessen die ooit te Hansbeke verbleven en gewerkt hebben maken het boek voor familiekundigen tot een onontbeerlijk werkinstrument.

Het boek is in beperkte oplage verschenen en kost 300 fr. indien het afgehaald wordt in het Documentatiecentrum van „Het Land van Nevele”, Veldestraat 49, 9841 Merendree (open iedere eerste zondag van de maand van 10.30 u. tot 12 u.). Wie het boek wil toegestuurd krijgen stort 350 fr. op rekening 000-0627981-03 van Het Land van Nevele, Beentjesstraat 24, 9850 Nevele.

Biografische gegevens:

A. MARTENS, *Het Klooster en de Zusters Franciscanessen (Crombeek) te Hansbeke*, uitgegeven door de Heemkundige Kring „Het Land van Nevele”, Nevele 1989, 108 blz.

Formaat 20 x 14,5 cm, glanzend papier.

Meer dan 50 foto's en illustraties.

Prijs 300 fr. (af te halen), 350 fr. (per post).

J.L.

VOOR U GELEZEN

Ons medelid André De Ké is de auteur van een nieuw volksboek dat de sympathieke naam „Pierlala" draagt.

We vinden Pierlala op 24 juni 1794. Hij maakt deel uit van een Oostenrijks regiment dat in de streek van Fleurus kampeert. Hij smeedt het plan om van het leger weg te lopen, redt Pieternel van de heksendood en vlucht samen met haar naar de streek van Knesselare en Ursel. Toen kwam de Franse bezetting. Pierlala strijdt tegen deze bezetter, vecht te Ruiselede, Knesselare en Ursel en neemt uiteindelijk deel aan de opstand van 1789.

Het is een boek vol van symboliek, historische feiten en zeer veel volkse humor en wijsheid, echt het lezen waard.

Pierlala is uitgegeven door de Uitgeverij P.V.B.A. De Vries-Brouwers, Antwerpen - Amsterdam, telt 111 blz. en kost 395 fr.

Wie een genaamtekend exemplaar wenst, kan dit bekomen door 395 fr. te storten op rekening van André De Ké te Aalter, nummer 000-0880238-60.

Over de auteur.

André De Ké werd geboren te Aalter in 1935, was vijftien jaar Correspondent van de *Gazette van Detroit*, schreef vele teksten voor de radio, kranten, weekbladen en een 10-tal jeugdverhalen in de reeks Vlaamse Filmpjes.

Van hem verschenen

Rusthuis Bergmans (1964),

De Fabriek (1966),

De eerste tocht in het heeal (1968),

Mijn jeugd onder de toren (1969),

Er groeide geen onkruid (1972),

Toespijs (1975),

Koen (1979) en

Het Fortuin (1985).

A.J.

H. VAN DE VOORDE, P. DELSAERDT, L. PERNEEL, K. VERAGHTERT, M. D'HOKER, *Bastille, Boerenkrijg en Tricolore. De Franse Revolutie in de Zuidelijke Nederlanden*, uitgeverij Davidsfonds, Leuven, 1989, 288 p., meer dan 100 illustraties, register van personen, zaken en plaatsen, selectieve bibliografie en chronologische overzichten. Prijs 775 fr.

In de historiografie van de Franse Revolutie bestaat er een grote tegenstelling tussen enerzijds de vele generaties historici en schrijvers die de revolutie in marxistische zin hebben geïnterpreteerd en anderzijds de revisionisten die proberen van de revolutie een a-politieke, neutrale en gematigde analyse en synthese op te bouwen.

De auteurs verheugen zich over de stroom van publicaties in verband met de Franse Revolutie die in 1989 werden aangekondigd. Vooral de publicaties van de Angelsaksische historici hebben het zwart - wit beeld van de revolutie genuanceerd.

Tot de essentie van de Franse Revolutie behoort onmisbaar haar internationale uitstraling. In weinige jaren waren ook onze gewesten bij Frankrijk ingelijfd.

Doel van dit werk is aan de Vlaamse mensen duidelijk maken welke impact de Franse Revolutie heeft gehad op het leven van hun voorouders en op lange termijn van hun eigen bestaan.

Al te dikwijls wordt de maatschappij van het Ancien Régime al te simplistisch voorgesteld als een standenmaatschappij bestaande uit de adel, de clerus en de Derde Stand, waarin het gewone volk en de burgerij verenigd waren.

Van deze maatschappij werd door historici een statisch beeld getekend. Contact tussen de drie standen was uitgesloten, tussen adel en burgerij heerste vijandschap. Deze visie wordt door de auteur Hugo Van de Voorde op de korrel genomen en weerlegd.

Ook de invloed van de volksmassa's op het platteland op succes of mislukking van de revolutie is lange tijd onderschat of verkeerd beoordeeld geweest.

Aan de Franse Revolutie ging zeker een culturele revolutie vooraf. Niet alleen de Duitse filosoof Leibniz, en de Franse verlichte filosofen maar zeker de Engelse filosoof J. Locke en de Fransman Montesquieu hebben de filosofische onderbouw geleverd voor het revolutionaire denken.

In het Ancien Régime waren krachten aan het werk die zich kristalliseerden in de tweede helft van de 18e eeuw.

Zo bestond er onmiskenbaar een spanning tussen de centraliserende, bevoogdende macht van de monarchie en de feodale grootadel die gewonnen was voor decentralisatie en autonomie. Ook de systeembevestigende religie werd door het verkondigen van de gelijkheid van alle mensen voor God een systeemondermijnende factor.

De invloed van de verlichte filosofen mag niet overschat worden. De politieke ideeën waren geenszins doorgedrongen tot de volkse mens. Zij werden een gemakkelijke prooi van pamfletten en schotschriften waarin haat, onverdraagzaamheid en vulgariteit de boventoon voerden. Vooral het liederlijke gedrag van de vorsten moest het hierin ontgelden. Wat de massa vooral in beroering bracht was de slechte sociaal-economische toestand, de crisis in de Franse industrie, de stijging van de graanprijzen en de financiële crisis van de Franse staat. Maar aan de oorsprong van de revolutie lag uiteindelijk een zwaar politiek probleem: de inertie van Lodewijk XVI.

De auteur bespreekt uitvoerig de drie fasen in de Franse Revolutie: 1789 tot 1791, jaar waarin het koningsdom werd afgeschaft; 1792 - 1795, radicalisering van de revolutie; 1795 - 1799 jaren van stabiliteit. In elk van deze fasen

behandelen de auteurs kritisch het verloop van zaken en proberen vertekende opvattingen en meningen recht te trekken.

Wat ons uiteraard het meest interesseert is de invloed van de Franse Revolutie in de Zuidelijke Nederlanden.

Vooreerst wordt de geschiedenis van onze gewesten in de 18e eeuw geschetst.

In die 18e eeuw evolueerden onze gewesten van een maatschappij met verworven voorrechten naar een maatschappij waarin algemeen belang en staatsbelang de fundamentele criteria waren.

Die ontwikkeling gebeurde met horten en stoten in vier etappes: de jozefistische hervorming, de conservatieve Brabantse Omwenteling, de restauratie van de monarchie binnen de oude orde en de inlijving bij de Franse Republiek uitmondend in het Napoleontisch bewind.

In deel 2 is Pierre Delsaerd, wetenschappelijk medewerker aan de K.U. Leuven, aan het woord. Hij gaat in op de politieke aspecten van de Franse overheersing in onze gewesten. Hij geeft een antwoord op twee kapitale vragen: hoe komt het dat het lot van onze gewesten voor meer dan twintig jaar verbonden was met Frankrijk? Wat bracht een land (=Frankrijk) dat zelf in zo'n wankel posities verkeerde ertoe om zijn grenzen te overschrijden?

De Franse overheersing luidde in onze gewesten een periode in van politieke vernieuwing: een gecentraliseerd staatsmodel verving het provincialisme, de band tussen de verschillende provincies (ook het prinsbisdom Luik) werd erdoor versterkt. Dat zou later het unitaire België mogelijk maken.

Zoals in een recent verleden waren heel vlug een deel van onze voorouders bereid het nieuwe denken van de Franse Revolutie over te nemen en te collaboreren met de Franse overheersers. Collaboratie was vooral te vinden in de jacobijnse clubs van 1792. Het waren organisaties van de vooruitstrevenden die zich in plaatselijke partijen verenigden en geregeld contacten onderhielden met Parijs. Het profiel van „het” clublid uit de Zuidelijke Nederlanden kan als volgt worden geschetst: meestal behoorde hij tot de niet onbemiddelde en/of universitaire gevormde burgerij: rijke handelaars die de politieke en commerciële privileges van de gilden beu waren; daarnaast vinden we er de vrije beroepen, vooral advocaten. Adellijke leden waren om een begrijpelijke reden zeldzaam in deze clubs. Ook engageerden zich heel wat jongeren. Andere leden hadden een rol gespeeld in de Brabantse Omwenteling aan de kant van de vonckisten. Uit deze milieus zou het Directoire enkele jaren later zijn „revolutionair personeel” recruter.

Toen het decreet van 15 december 1792 in onze gewesten een revolutionaire dictatuur vestigde vond het alleen krediet bij de jacobijns gekleurde besturen in Bergen, Charleroi en Luik. Overal elders brak in het land een unaniem protest en verzet los. Maar dit verzet bleef verbaal. Pas in 1798 greep de platelandsbevolking naar de wapens in de boerenopstand. De belangrijkste oorzaak van de opstand lag in de eerste plaats in de algemene misnoegdheid over de Franse bezettingspolitiek. Toen de Franse overheid radicale, antika-

tholieke en antigodsdienstige maatregelen invoerde, voelde de bevolking zich aangetast in haar essentiële waarden. Toen daar nog de conscriptie bijkwam, was er geen houden meer aan.

Deze boerenopstand was gedoemd om te mislukken. Beloofde buitenlandse hulp bleef uit, boeren misten elke militaire ervaring en het volksleger moest het stellen zonder een centraal gezag.

De burgers van de grote steden en het zuidelijk deel van het land volgden de beweging niet.

Ondanks dit verzet bracht 1789 in onze gewesten de invoering van een nieuwe politieke cultuur: algemene verkiezingen, een grondwettelijk regime en uitschakeling van de preventieve censuur. Het politiek bedrijf werd nu ook toegankelijk gemaakt voor de opkomende burgerij: ondernemers, bankiers, advocaten en handelaars. De cohesie tussen de negen departementen werd versterkt. Ze zouden later de negen provincies van het unitaire België worden.

Louis Perneel, gewoon hoogleraar aan de K.U. Leuven, onderzoekt in deel 3 de situatie van de Kerk in de revolutietijd.

Hij situeert de toestand van de Kerk binnen een Europese evolutie die zich vanaf ca. 1760 had ingezet. In de meeste Europese landen ontwikkelde zich bij de verlichte vorsten een toenemende neiging om hun macht uit te breiden ten nadele van de traditionele machthebbers, waartoe ook de kerk behoorde. De verlichte despoten wilden de Kerk zuiveren en ze herleiden tot het wezenlijke: de zielzorg en de caritas.

De evolutie zette zich verder tijdens de Franse Revolutie.

Door de bezittingen van de Kerk klooster en abdijen in beslag te nemen kon de Franse Revolutie aanvankelijk Frankrijk uit de financiële crisis helpen. De auteur beschrijft de situatie van de Kerk in onze gewesten: de ontmanteling van de Kerk en de laïcisering van de samenleving.

De verwereldlijking van de staat was een rechtstreeks gevolg van de Franse revolutie. Iedereen kon nu vrij ideologieën verkondigen, de liberale en socialistische bewegingen vloeiden uit dit beginsel voort.

Op economisch vlak waren de Oostenrijkse Nederlanden zeker geen achtergebleven gebieden. De Zuidnederlandse industrie beschikte over een aantal locatievoordelen en over belangrijke ertsen. Het wegennet werd onder Maria-Theresia uitgebreid en de kanalenbouw gestimuleerd. Dit alles vormde een gunstige uitgangspositie voor de industriële opgang in de periode 1789-1814. De mechanisatie van de Gentse katoenindustrie tussen 1800 en 1810 luidde in Vlaanderen de industriële revolutie in. Aan de basis lag Lieven Bauwens, die onder de bescherming van hooggeplaatste Franse ambtenaren in 1798 een hele Engelse mechanische katoenspinnerij met bijbehorende stoommachine naar Gent probeerde te smokkelen. Dit lukte maar gedeeltelijk maar Bauwens wist de installatie zelf te verwezenlijken.

De annexatie bij Frankrijk bracht de metaalstreek Luik en Charleroi tot een belangrijke groei omdat het Waalse metaal van vitaal belang was voor Napoleons oorlogsvoering. De haven van Antwerpen, sinds 1585 door de

Noordelijke Provinciën gesloten, werd onder de Franse revolutionairen weer geopend. Maar de Engelse (1807) en Franse (1806) blokkademaatregelen degradeerden Antwerpen weer tot een binnenhaven.

In de Franse tijd begon ook voor het socio-culturele leven een nieuwe gang van zaken.

Na de inval sloten vele scholen hun deuren en er heerste tot 1797 een chaotische toestand op onderwijsgebied.

In 1797 echter werden in ons land twee nieuwe schooltypes in het leven geroepen, lagere scholen en centrale scholen. De centrale scholen werden echter reeds in 1802 vervangen door lycea. De universiteit van Leuven werd in 1797 gesloten en in plaats van de universiteiten werden in Frankrijk hogescholen opgericht. Ook de studenten uit onze gewesten moesten dus naar Frankrijk voor hun hogere studies.

De poging om een openbaar lager schoolnet uit te bouwen mislukte in onze gewesten volledig. De Franse tijd was een dieptepunt inzake volksonderwijs.

Samen met de geboorte van de openbare onderstand (nu OCMW) werden in de Franse tijd enkele vernieuwingen in de ziekenverzorging en het hospitaalwezen ingevoerd. De besluiten van de Franse overheid inzake de zorg van vondelingen, wezen en verlaten kinderen legden de basis van de materiële en morele zorg van de overheid voor deze kinderen. Er werden uniforme richtlijnen gegeven betreffende hun opvoeding, uitbesteding en financiering. In de erbarmelijke toestand van de gevangenen kwam er - ondanks maatregelen van de wetgever - maar weinig verandering. Pas veel later werden deze maatregelen in de praktijk omgezet.

Het dagelijks leven van de kleine man werd door het invoeren van de republikeinse kalender doorbroken, maar hij bleef toch zijn oud levensritme volgen.

De verfransing van het openbaar leven heeft de Vlaamse volksmens vrijwel onberoerd gelaten omdat ze afketste op de lage intellectuele ontwikkeling van de Vlaming. Alleen Vlaamse jongens die in het leger van Napoleon dienden leerden een mondje Frans. Op de middenklasse had de verfransing wel een direct effect. Tegen die verfransing kwam echter verzet vanuit de kleinstedelijke - en plattelandsburgerij. Hier lag één van de kiemen van de Vlaamse beweging van na 1830.

In hun slotbeschouwing komen de auteurs tot volgend besluit:

Pas in de 20e eeuw werden de idealen van de Franse Revolutie door de brede volkslagen overgenomen. Deze democratische rechten zijn tot op heden nog niet volledig gerealiseerd.

J.L.

VERSLAGEN

Vrijdag 30 juni 1989, uitreiking van de J. Nieuwlandprijs te Hansbeke.

Bij de herdenking van de honderdste verjaardag van de Hansbeekse pater Julius Nieuwland in 1978 werd aanvankelijk gedacht aan de onthulling van een gedenkplaat om de herinnering aan deze grote Hansbeekse geleerde te bewaren.

Julius Nieuwland geniet immers, vooral in de Verenigde Staten waar hij met zijn ouders als kleine jongen naartoe trok in 1880, een grote faam als botanicus en chemicus. Zijn grootste uitvinding, het synthetisch rubber, veranderde het leven van de moderne mens definitief. Zijn procédé werd door de Amerikaanse chemiereus Du Pont de Nemours overgenomen en gecommmercialiseerd.

Het lag dan ook voor de hand dat bij die herdenking in 1978 contact werd opgenomen met de firma Du Pont de Nemours.

Ons idee om een gedenkplaat te onthullen in Hansbeke werd door Du Pont de Nemours (Belgium) omgebogen tot een andere blijvende herinnering aan de grote Hansbekenaar. De firma schonk een som geld om het Nieuwlandfonds te stichten.

Uit dit fonds wordt elk jaar aan een leerling (e) die in Hansbeke de lagere school afsluit met het beste cijfer voor natuurkunde een waardevol boek overhandigd. Zo wordt elk jaar opnieuw bij de schoolgaande jeugd van Hansbeke pater Julius Nieuwland in herinnering gebracht.

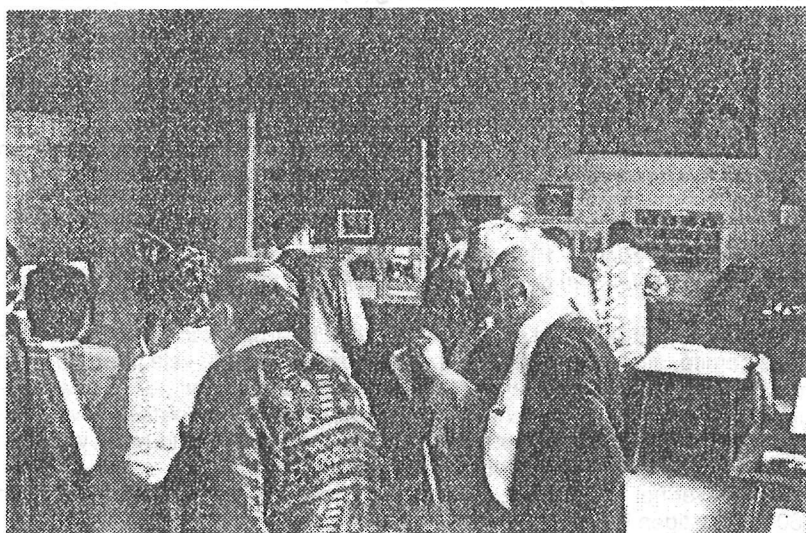
Op 30 juni 1989 werd aan Ellen Van Wanseele een boek overhandigd voor haar mooi resultaat in natuurkunde.

De prijs voor de best verzorgde map ging naar Veerle De Wolf. „Het Land van Nevele” feliciteert de twee laureaten van harte.

Zaterdag 9 en zondag 10 september 1989, Tentoonstelling „De school van toen” in de lokalen van de vroegere Vrije School te Poesele. 750 bezoekers.

Ondanks het feit dat naast een kaarting en een biljartprijskamp het plaatselijke feestcomité, geen enkele activiteit organiseerde was het vele jaren geleden dat er zoveel volk op de been was op kermiszon­dag te Poesele. Twee evenementen waren hiervoor verantwoordelijk. Enerzijds liet de plaatselijke voetbalploeg een recordopkomst noteren van ongeveer 500 toeschouwers voor hun „derby” tegen Lotenhulle en anderzijds was er onze kring die met de tentoonstelling over het onderwijs te Poesele op zondagnamiddag alleen meer dan 600 kijk­lustigen lokte.

De aandacht die aan deze tentoonstelling werd geschonken in de lokale pers, waarbij dagblad Het Volk de spits afbeet, waren hier natuurlijk niet vreemd aan. Reeds op de frontpagina van deze krant werd de lezer er attent op

Meester Adhemar Mestdach, rechts op de voorgrond, druk in gesprek met een oud-leerling over de „school van toen”.

gemaakt dat er in Neveles kleinste deelgemeente iets te beleven viel. Oudhoofdonderwijzer Adhemar Mestdach kreeg in de regionale rubriek een hele bladzijde te zijner beschikking om het Poeselse schoolleven van toen uit de doeken te doen. Dat sloeg in, je hoorde het in de gesprekken die de kijkers voerden. Vele oud-leerlingen van de Poeselse Jongensschool waren immers speciaal naar Poesele afgezakt om hun „meester” nog eens terug te zien en je kan er van aan, het werd een hartelijk weerzien waarop herinneringen aan vroeger werden bovengehaald; meester Adhemar genoot er duidelijk van.

Naast een honderdtal foto's en het didactisch materiaal, bevatte de tentoonstelling een hele reeks schoolboeken die door de Poeselse schoolkinderen gebruikt werden, evenals een twintigtal oude wandkaarten.

Het dient gezegd dat voor de opbouw van de verzameling klasfoto's de lokale bevolking enorm enthousiast reageerde. We vinden het dan ook onze aangename plicht iedereen hiervoor langs deze weg te danken. Een speciaal woord van dank richten we graag ook aan de heren Adhemar Mestdach, vooral voor zijn niet aflatende hulp bij de ondertiteling van de foto's, en aan ons bestuurslid Antoine Janssens voor de realisatie van de zwart-wit foto's, Dank ook aan de onderwijzeressen mevrouw Regine Van Daele en mevrouw Lucrece Vincent voor de spontaan aangeboden hulp bij het samenstellen van de fotoreeksen van de laatste decennia, dit ondanks het feit dat beiden reeds enkele jaren elders werkzaam zijn. En vooral willen we hier ook het onderwijzend personeel van de laatste jaren danken, juffrouw Linda Van Gele, mevrouw Rachel Verschaeve en de heer Tony Van der Eecken voor hun medewerking bij onze speurtocht naar recent fotomateriaal.

We zouden echter in onze plicht tekort schieten moesten we de hulp over het hoofd zien die ons werd geboden door mevrouw Van der Eecken en haar zoon Christophe en door mijn echtgenote Christiane en onze zonen Bart en Stijn. Zij maakten het mogelijk dat alles tijdig kon opgesteld worden en dat de bezoekers netjes opgeruimde lokalen konden betreden zodat de „school van toen” nog eventjes, zij het dan maar twee dagen, voor velen nog eens „hun school” geweest is.

André Bollaert

INHOUD

A. STROBBE, Naar aanleiding van 20 jaar voorzitterschap: onder vier ogen met Jan Luysaert	259
L. DE RUYCK, K. DE GROOTE, Bibliografie van Jan Luysaert	283
A. JANSSENS, J. LUYSSAERT, Mensen uit ons heem II. Bouwkundige Joseph Van den Heuvel	287
A. BOLLAERT, Sprekende stenen te St.-Martens-Lerne	296
A.M., Het klooster te Hansbeke. Een verduidelijking	299
P. ROOSE, Addenda bij de geschiedschrijving over de orgelmakers Lovaert	301
R. VAN ELSLANDE, De verbintenis tussen Obrecht van Westkeerke en de kerkmeesters van Nevele inzake het beschilderen van een relikwiekast in 1479	307
J. LUYSSAERT, A. Janssens ontvangt het Dr. Jozef Weyns - Eremerk	309
J.L. Het klooster en de Zusters Franciscanessen (Crombeen) te Hansbeke door Albert Martens	313
Voor u gelezen	316
Verslagen	321

Voorzitter en voorzitter redactieraad

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE-Merendree

Ondervoorzitter

Arnold STROBBE
Lokouter 12
9856 AALTER-Lotenhulle

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heitestraat 45
9840 NEVELE-Landegem

Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 NEVELE-Poesele

Bestuursleden

- I. BUYSSE, Knokstraat 12, 9880 Aalter-Poeke
- Y. DE VOS, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
- D. D'HOOGHE, Langemunt 58, 9850 Nevele
- D. HEYNSENS, Bovenstraat 12, 9840 Landegem
- A. JANSSENS, A.C. Van der Cruyssenstraat 60, 9850 Nevele
- A. MARTENS, Spinnmolenplein 263, 9000 Gent
- M. MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
- G. SCHAECK, Vosselarestreet 16, 9840 Landegem
- J. VAN DE CASTEELE, Rodenbachstr. 74, 9110 Gent-St.-Amandsberg
- E. VERSTRAETE, Doornbosstraat 1, 9842 Hansbeke

